

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVII
Књига 55

Нови Сад, септембар 1995
Број 9

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Томица Делибашић

Повратак лажног банкрутства у наш
кривичноправни систем / 313

Мр Драган Голубовић

Уговор о лизингу у пословној пракси / 327

РАСПРАВЕ

Горан Илић

Противустановно притварање и одлука
Савезног уставног суда / 338

ГОДИШЊИЦЕ

Др Жељко Фајфрић

Поводом 70 година од Првог конгреса
правника Краљевине СХС / 341

ПРИКАЗИ

Мр Антал Бозоки

Др Карло Ковач: „Невино осуђени” / 343

ПРАКСА

Грађанско право / 346

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора АКВ / 351

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК“ Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

ARTICLES

Tomica Delibašić, Ph.D.	The return of false bankruptcy into our system of criminal law / 313
Dragan Golubović, LL.M.	The leasing contract in business practice / 327

DISCUSSIONS

- Goran Ilić Unconstitutional detention and Decision of
-
- the Federal Constitutional Court / 338

ANNIVERSARIES

- Željko Fajfrić, Ph.D.

REVIEWS

- Antal Bozoki, LL.M. Dr Karlo Kovač: „Nevino osuđeni” (The wrongfully condemned person) / 343

CASE LAW

- Civil Law / 346

NOTICES

- From the meeting of the Management Board of the Vojvodina Bar Association / 351

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

*ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ*

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928—1932), др Никола Николић (1933—1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Ђирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937—1941), Милорад Бојић (1952—1972), Сава Савић (1973—1987), Мирослав Здјелар (1987—1994)

Уређивачки одбор

СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веј, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављев, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, Срђан Миковић, адвокат у Панчеву, Пребрај Веселиновић, адвокат у Новом Саду, Радивоје Јовић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник
Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва

21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. Телефон: 021/29-459

Рукописи се не враћају

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVII
Књига 55

Нови Сад, септембар 1995
Број 9

ЧЛАНЦИ

Др Томица Делибашић
Савезно веће за прекршаје у Београду

ПОВРАТАК ЛАЖНОГ БАНКРОТСТВА У НАШ КРИВИЧНОПРАВНИ СИСТЕМ*

Кривичноправни третман стечаја и заштита интереса поверилаца у вези су са општим друштвеним схватањем положаја привредних субјеката, остваривањем пословне дисциплине и уопште сигурности привредноправног промета. Питање је актуелније када долази до промена у привредном систему и тржишни принципи пословања добијају на значају, али и онда када се траже ефикаснији механизми за заштиту привредног живота и остваривање поверења при пословању, а нарочито ако се желе сузбити појаве које код нас нису усамљене, да се после закључивања послова и остваривања добити затварају фирме и на разне начине изигравају повериоци.

Нови Закон о предузећима, са свим својим новинама, ту има посебну улогу, јер кривичноправни третман привредног пословања мора бити у нераскидивој вези са тиме. Остају за разматрање и оцену валидности нека питања која су предмет Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Нарочито је значајно схватање о субјекту над којим се може отворити стечај и питање заштите интереса поверилаца уопште. Све се то мора посматрати у вези схватања да правном промету и пословању треба дисциплина (нарочито финансијска), једна стабилност и извесност, а то није могуће остварити ако правни поредак нема инструменте којима се онемогућавају разнораз-

* Рад примљен: 31. VIII 1995.

на изигравања поверилаца и стицање неоправдане имовинске користи.

Неке измене у кривичноправном систему, које су код нас уследиле и тичу се стечаја, говоре о схватању законодавца да кривична дела проузроковања стечаја,¹ као и оштећења поверилаца,² како су донедавно била конципирана, нису довољна заштита, већ да треба предвидети и кривично дело проузроковања лажног стечаја, које дело је предвидео Кривични закон Републике Црне Горе из 1993,³ а затим то решење у целости и на исти начин (уз поједина прилагођавања) преузео и Закон о изменама и допунама Кривичног закона Републике Србије из 1994.⁴ Тако испада да се наш кривичноправни систем вратио ранијој познатој подели кривичних дела банкрутства на тешко или преварно (лажно) и просто или лако (нехатно) банкрутство. Ради се о решењу које је, по угледу на неке светске стандарде, познавао Кривични законик Југославије из 1929, што није непознато и неким важећим европским правним системима. Зато може бити од користи један ретроспективан и упоредан поглед на сва та решења, односно она која су карактеристична, што би дало јаснију слику наведених законских промена у нашем систему, нарочито ради оцене да ли су учињене промене адекватне или при доношењу новог кривичног закона СР Југославије треба ово питање још разматрати и дата решења дорадити. То је и циљ овог текста.

*Поглед на наше важеће законодавство које уређује стечај
дужника и заштити интереса поверилаца*

Закони Србије и Црне Горе, у склопу кривичних дела против привреде, познавали су, до законских измена о којима је било речи и када је уведено кривично дело проузроковања лажног стечаја, два кривична дела која су се тичала ових питања, и то:

1) проузроковање стечаја, које дело чини субјект који зна за неспособност плаћања, и то нерационалним трошењем средстава или њиховим отуђивањем у бесцење, прекомерним задуживањем, преузимањем несразмерних обавеза, лакомисленим закључивањем или обнављањем уговора са лицима неспособним за плаћања или пропуштањем благовременог остваривања потраживања, проузрокује стечај;

2) оштећење - поверилаца, које дело предвиђено у два става истог члана има два вида:

¹ Чл. 137. КЗ Републике Србије („Сл. гласник СРС”, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89. и 21/90. и „Сл. гласник РС”, бр. 16/90, 49/92, 23/93. и 67/93) и чл. 125. КЗ Републике Црне Горе („Сл. лист СРЦГ”, бр. 22/77, 9/78, 11/81, 17/84, 28/87, 27/89, 3/90. и „Сл. лист РЦГ”, бр. 56/92. и 21/93).

² Чл. 138. КЗ Републике Србије и чл. 126. КЗ Републике Црне Горе.

³ „Сл. лист Р. Црне Горе”, бр. 42 од 11. 10. 1993.

⁴ „Сл. гласник Р. Србије”, бр. 47 од 14. 07. 1994.

— субјект који зна за неспособност за плаћање, исплатом дуга или на други начин, стави којег повериоца у повољнији положај и томе знатно оштети остале повериоце;

— субјект који зна за неспособност за плаћање, у намери да изигра или оштети повериоца, призна неистинито потраживање, саставља лажне исправе или неком другом преварном радњом оштети повериоце.

Сада се овим делима, а након новог закона Црне Горе и измена закона Србије, додаје још једно кривично дело, и то после дела проузроковања стечаја. Додаје се дело проузроковања лажног стечаја. Паралелно фигурирају дело проузроковања стечаја и дело проузроковања лажног стечаја. Код дела проузроковања стечаја и дела оштећења поверилаца нема новина у опису дела, осим што се код оштећења поверилаца наводи да је у питању намерно извршење дела. О новини која се тиче прецизирања субјекта одговорности за сада нећемо говорити, јер дато решење очито није задовољавајуће и требаће га размотрити у склопу општег односа према питању ко уопште може бити субјект стечаја, али и субјект одговорности за обавезе у привредном пословању. За сада наводимо само то да се уместо одговорног лица у организацији удруженог рада или другом друштвеном правном лицу које врши привредну делатност (тзв. ЗУР-овска формулација), говори о одговорном лицу у предузећу или другој организацији која врши привредну делатност. Касније ћемо видети да се и ова нова формулација мора размотрити са свих аспеката, па и вероватно мењати.

Проузроковање лажног стечаја, као кривично дело, ово „одговорно лице”, према скоро идентичним текстовима два закона о којима је реч, чини на тај начин што:

1) целу или део имовине предузећа или друге организације прикрије, привидно прода, прода испод тржишне вредности, бесплатно уступи или уништи;

2) закључи фиктивне уговоре о дугу или призна непостојећа потраживања;

3) пословне књиге које је предузеће или друга организација обавезна да води по закону прикрије, уништи или тако преиначи да се из њих не могу сагледати пословни резултати или стање средстава или обавеза или ово стање сачињавањем лажних исправа или на други начин прикаже таквим да се на основу њега може отворити стечај.

За власника приватног предузећа наведено је, у посебној одредби, да он ово дело чини ако без знања и сагласности својих поверилаца прода или на други начин пренесе на другог имовину предузећа, па услед тога дође до стечаја предузећа.

Казна запрећена за ово дело је од једне до десет година. Постоји и квалификовани облик дела, наиме ако су наступиле тешке последице по повериоца, када је казна затвора најмање три године. Одмах се може уочити да третман власника приватног предузећа не пред-

ставља спретно техничко решење, без обзира на добре намере законодавца. Ово зато што он одговара за продају или пренос имовине предузећа, без знања и сагласности својих поверилаца, а не и у другим случајевима који се наводе за „одговорно лице у предузећу или другој организацији”. Позивање става 2. на став 1. само је у вези казне, а не и тамо описане радње које су кажњиве као кривична дела („казном из става 1. овог члана казниће се и власник приватног предузећа који без знања....”). Овакво решење у неким случајевима ставља власника приватног предузећа у повољнији положај, јер он не одговара рецимо за неуредност пословних књига и сл. Зато ако се хтелo да се код власника приватног предузећа казнено третира једна ситуација која је актуелна (продаја и пренос имовине на други начин), то није требало учинити на начин да испада да за овај субјект не важи оно што важи за остала предузећа. Да се под појмом „одговорног лица у предузећу или другој организацији” може схватити и власник приватног предузећа, било би тумачење које није у складу са датим формулацијама, пошто се власник приватног предузећа издваја у посебан став, даје му се опис дела, а само у вези казне врши позивање на претходни став. Ако су могућа и друга тумачења, онда дато решење отвара простор за различита тумачења, што није пожељно.

Одредбе Закона о предузећима (Предлог), те закона којим ће бити уређена материја стечаја, не само да су од значаја, већ су неизбежне када се анализирају ова питања. Нарочито је битно како се третира предузетник и какав је његов правни положај у целокупном систему. За кривичноправни систем одговорности мислимо да би била одговарајућа формулација: „одговорно лице у предузећу или предузетник”. Формулација да одговара предузеће или предузетник би уједно могла постати општа формулација за све законе, односно казнене одредбе којима се предвиђају привредни преступи и прекршаји и одговорност привредних субјеката, односно свих лица која се не могу подвести под физичка лица. Садашња формулација је да одговара предузеће или друго правно лице. О овоме ће правници морати дискутовати и законодавац се коначно определити.

Иначе, предвиђање лажног банкрутства као посебног кривичног дела, оправдано је, бар у начелу, јер се не шири само круг кажњивих радњи којима се штите интереси поверилаца, већ се предвиђају управо оне радње које су честе, чешће него радње које су се могле подвести под раније предвиђена дела. Овакво прописивање није непознато у правним системима који имају традицију и ефикасно штите пословни морал и привредноправно пословање. Но постоје и различити системи и приступи при прописивању ових дела, па је корисно извршити једну краћу анализу, и то не само решења која су била узор и мотив законодавцу када је предвидео дело лажног стечаја, као посебно кривично дело, већ и неких упоредних решења које могу бити занимљива.

*Анализа наших некадашњих законских решења
која су послужила као узор изменама у позитивном праву*

Банкротство, а нарочито лажно, имало је посебан третман и детаљно било регулисано у нашем кривичном праву, и то још од првих озбиљнијих пројеката какав је Криминални (казнителни) законик за Књажевство Србију од 29. 03. 1860, да би ово питање било детаљно регулисано Кривичним закоником из 1929. године. Нашој правничкој јавности, која се интересује за ову тему, мислимо да ће бити интересантно подсећање на ова решења, у време када се законодавство креће у правцу усвајања решења која нису далеко од поставки које су већ постојале у нашем праву. То што је практично извршена рецепција некадашњих решења не значи да је то извршено на правно конзистентан начин, у шта ће нас уверити даља анализа.

Законик из 1860, који је дуго био у примени и један је од најдуговечнијих наших прописа, банкротству је посветио пет чланова (пар. 261—165). Субјекти одговорности су „трговци и фабриканти и опште дужници”, док Закон из 1929. говори о одговорности стечајног дужника уопште, а стечај је било могуће отворити и над физичким лицем, што је супротно систему који познаје банкротство као кривично дело трговца, а не сваког дужника. По овом питању постоје дакле два система, а ако се у нашем праву прихвати грађански или цивилни стечај (уместо трговачког или привредног), у ком правцу има озбиљних иницијатива,⁵ онда би се предузетници, односно физичка лица која ради стицања добити самостално обављају одређену привредну делатност, третирали као субјекти над којима се може отворити стечај. То је у директној вези са тиме ко може бити субјект кривичне одговорности за банкротство, било оно лажно или нехатно, односно без обзира који се систем по том питању прихвати.

Закон из 1860. разликовао је лажни и прост банкрот, детаљно описујући бића дела, а како се ради о решењима од којих није одступао ни Закон из 1929, решења овог другог закона ће бити детаљније описана. Већ први закон о којем је реч прописивао је, вредно је истаћи, да се може за привредни преступ учиниоцу дела: „на неко опредељено време ил’ за свагда забранити самостално упражњавање оне струке трговине”. Дужник је могао избећи казну ако пре правношаности пресуде у целости измири повериоце, а ако то делимично учини, могао је очекивати блажу казну. Како ово звучи у време када није усамљен случај да су многи направили обрт и убрали средства и свесно желе да узрокују неспособност плаћања, затварање фирме, отварање друге под другим именом и власником, а да не очекују никакву одговорност, — то не треба ни наглашавати.

Законска решења из 1929. такође третирају банкротство као повреду или угрожавање тражбених права поверилаца од стране

⁵ О томе др Михаило Велимировић: Предлози за скицу новог закона о стечају, „Право и привреда”, бр. 3—6/95, стр. 75—87.

дужника смањивањем сопствене имовине или прикривањем имовинског стања. Сваки дужник, без обзира да ли је трговац или не, долазио је под удар законских одредби о банкрутству. Јасни су и уочљиви законски мотиви да се овом питању посвети потребна пажња, а о томе је Чубински писао: „Борећи се с банкрутством, законодавац може тежити да заштити не само трговачки кредитни обрт, већ и јавни кредит уопште и привредни живот у широком смислу од несавесних радњи дужника, да створи у том правцу здравију атмосферу и сузбије злоупотребе, од којих повериоци пате подједнако у случају, када су оштећени од стране трговца, као и од стране лица која нису трговци.”⁶ Следеће констатације, из једног другог рада, говоре о истом мотиву: „Не само трговина, него и све друге гране привреде, морају сходно својој сврси испуњавати свој задатак, да набављају робу и исту продају на начин који одговара начелу поверења и поштења у општем промету. Довољан је разуме се онај добитак који је потребан за живот у садашњости и будућности, но забрањена је и кажњива свака махинација, која иде за тим, да се код зараде споменутих добитака руши поверење у пословање по добрим обичајима.”⁷

Имајући ово у виду, значај прописивања дела банкрутства, али и све опасности које носи детаљно нормирање, ипак се настојало да се што прецизније одреде ситуације у којима се одговара, како се не би отварао простор за некаква еластичнија тумачења. Без обзира на то, учињена набрајања нису исцрпна и довршена, већ се у пракси сматрало да закон ради јасноће и упутстава наводи низ познатих и најчешћих начина извршења тога дела. Та решења могу и данас бити интересантна.

Лажно банкрутство је умишљајна превара и дужник неће да плати, при чему се тражи и објективни моменат отварања стечаја, но хтење учиниоца не мора бити управљено на отварање стечаја јер то не зависи само од њега. У намери да не плати, он, како закон каже, привидно или стварно погоршава своје имовно стање, и то следећим радњама:

1. што је дужник цело своје имање или неки део овога прикрио, привидно продао, бесплатно уступио, у бесцење продао или уништио;

2. што је лажне уговоре о дугу закључио или неистините тражбине других признао;

3. што је прописане књиге или оне које су по природи посла потребне прикрио, уништио, преиначио или тако водио да се из њих преглед његовог првог имовног стања не може сазнати;

⁶ Др Мих. П. Чубински: *Научни и практични коментари Кривичног законика Краљевине Југославије од 27. јануара 1929*, Београд, 1934, стр. 593.

⁷ Др Метод Доленц и Александар Маклецов: *Систем целокупног кривичног права Краљевине Југославије*, Београд, 1935, стр. 201.

4. што је своју трговину и фирму без знања својих неизмирених поверилаца на другог пренео.

Када се упореде ови случајеви, са оним што их прописује члан 118. Кривичног закона Републике Црне Горе, те затим члан 137а додат Законом о изменама и допунама Кривичног закона Републике Србије, конципиран по угледу на претходно наведени закон, види се да се пошло од решења из 1929, да су прва три случаја практично преузета, а четврти је предвиђен за власника приватног предузећа. Већ је било речи да је издвајање власника приватног предузећа и његово везивање за случај из тачке 4 (пар. 344. Закона из 1929) извршено на неадекватан начин.

Нехатно или просто банкротство садашњи закони не познају, али ту је дело проузроковања стечаја (раније постојало и није битно доприносило заштити поверилаца, али и то је у вези политике отварање стечаја). Разлика је у томе што позитивна решења у принципу траже умишљај, али је кажњив и нехат и за њега прописана блажа казна.

Случајеви нехатног банкротства, према Закону из 1929, изгледају овако, односно дело чини стечајни дужник:

1. који је својим раскошним животом или прекомерним кућним трошковима постао неспособан за плаћање, као и ако је своју неспособност за плаћање проузроковао тиме, што је своју имовину или делове имовине у бесцење отуђивао, а тако исто ако је лакомислено или несразмерно на вересију робу давао или узимао;

2. који је своју трговину занемарио и прописане књиге или по природи посла потребне неуредно водио;

3. који је пропустио на време правити годишњи биланс своје трговине;

4. који, знајући за своју неспособност плаћања, прави нови дуг, исплати који постојећи дуг, даде залог или на време не предложи суду да му се отвори стечај, и тиме оштети своје повериоце или некоје од поверилаца;

5. који се упустио у берзанске или друге спекулације које не стоје у сразмери са његовим имовинским стањем.

Упоређујући ове елементе тј. радње, са описом дела проузроковања стечаја из позитивног права, рекло би се да елементи бића дела нису потцењени, да је дат солидан опис, јер се полази од тог да се нерационалним трошењем средстава или њиховим отуђивањем у бесцење, прекомерним задуживањем, преузимањем несразмерних обавеза, лакомисленим закључивањем или обнављањем уговора са лицима неспособним за плаћање, или пропуштањем благовременог остваривања потраживања, проузрокује стечај предузећа или организације. Но изгледа да је невоља што се тражи умишљај, наиме да је привредни актер поступао знајући за неспособност плаћања. Проблем не решава ни то што у члану који предвиђа дело постоји став 2. који предвиђа и одговорност за нехат, јер остаје принцип да се за наведени опис тражи умишљај учиниоца, а то се по ефекту не може

поредити са нехатним или простим банкротством које је познавало цитирано законодавство. Тако је дошло до тог да и дело проузроковања лажног стечаја, које се, наравно погрешно, као теже дело у систематизацији наводи касније, после дела проузроковања стечаја, представља једну вештачку конструкцију. Пошло се од преузимања половичних решења, а она су тек у својој целини имала потпуног смисла. Дело проузроковања лажног стечаја звучи несинхроно без дела нехатног или простог банкрота, и не само то, субјективни елемент који се наводи код дела проузроковања стечаја битно сужава могућност примене ове одредбе. У законодавству које је некада важило, као што се види, случај је обрнут, нехатно или просто банкротство је једна стална претња и опомена, латентна опасност за оног који несолидно послује. Дужник није морао имати намеру да своје дугове не плати, довољни су, како каже Чубински, његова неопрезност, лакомисленост, прекомерно самопоуздање и сл. С друге стране, када је у питању лажни банкрот, довољно је знање дужника за његову неспособност плаћања, не тражи се да пасива надилази активу. Судска пракса је била на ставу да чим наступи неспособност плаћања, дужник је инсолвентан без обзира на његово имовно стање. Чак је законодавац у посебној одредби (пар. 349) навео да прописи који се односе на неспособност плаћања важе и за презадуженост уколико је она претпоставка за отварање стечаја.

Доношење јединственог кривичног закона прилика је да се све ово још једном размотри, пре свега да ли је задовољавајуће решење да се преузима дело проузроковања стечаја на исти начин како је било прописано задњих деценија, а практично није чинило нарочиту заштиту интереса поверилаца. Све ово је у вези субјекта стечаја и концепцијске политике која се тога тиче, јер ако се ту као субјект уводи предузетник, о томе мора повести рачуна и кривично законодавство, а решења која су цитирана, о лажном и нехатном банкротству, могу бити мотив и основ ако се имају у виду као целина, а не само једно од тих дела. То не значи да се морају преузети решења из 1929. и да логичну целину није могуће наћи другачијом законодавном техником. Нека решења из упоредног права о којима ће бити речи говоре о могућим различитим приступима, а да се оствари исти ефекат.

Наше право познаје и циљни, програмирани стечај, у коме се настоји омогућити предузећу да опстане, да се изврши власничка трансформација и реорганизација пословања. То не значи да стечај није отворен и да није измењен правни положај дужника, па и створили се формални услови за процену целокупног стања са кривичноправног аспекта. Ако дође до исплате дуга, поравнања, или се изврши санација на било који начин, то се мора узети у обзир код оцене да ли треба спроводити кривични поступак и каква казна је адекватна. Не би власници приватних предузећа, предузетници или било који субјекти могли очекивати отварање стечаја као спас или форму да стекну имовинску корист коју ће склонити, па да наставе

производњу под новом фирмом и сл., већ им отварање стечаја мора значити велику претњу и онај ко жели да уредно послује мора полазити од тога да је стечај неповољно решење по њега, да ако изиграва повериоце може кривично одговарати.

Интересантно је да је Стечајни закон такође из 1929. познавао и тзв. скинуће стечаја, па и имао одредбу да након скинућа стечаја стечајни повериоци имају право да остварују своје неизмирене тражбине из имовине стечајног дужника, која му је остала на слободно располагање или коју је после скинућа стечаја стекао, што не важи једино ако је постигнуто принудно поравнање (пар. 59—61). Такво решење има логику ако се прихвати грађански стечај, односно он се не отвара само над правним лицима.

Кривично дело оштећења поверилаца у позитивном праву дато је са нешто ширим описом него што су била решења из 1929. За дело је претпоставка да је наступила неспособност плаћања, није потребно да је отворен стечај, па у таквом стању дужник стави којег повериоца у повољнији положај са намером да оштети остале повериоце. Посебан облик дела састоји се у признању неистинитог потраживања, састављања лажних исправа или некој другој преварној радњи којом се оштећују повериоци. Може се рећи да позитивно право узима елементе које у другој форми предвиђа Закон из 1929, али он је садржавао и низ других дела кажњивих за дужника, затим дела поверилаца и других лица која учествују у поступку стечаја. Ради се о подмићивању, презентацији лажних доказа, остваривању тражбине у лажном исплатном реду, пријављивању лажне тражбине и сл.

Посебно је неповољно решење нашег позитивног права, са становишта заштите интереса поверилаца, које се тиче чињенице да дела проузроковања стечаја и проузроковања лажног стечаја претпостављају формално отварање и спровођење поступка стечаја, а није довољно постојање тзв. материјалног стечаја,⁸ када формално још није отворен стечај, али је дошло до финансијског слома и неспособности за плаћање. Материјални стечај, као стање имовинске пропасти дужника, представља период после тражења поверилаца да се испита имовинско стање дужника (препараторни поступак), и траје до формалног отварања стечаја. На овај период се у праву обраћа посебна пажња, јер презадуженост не наступа одједанпут нити са даном формалног отварања стечаја, па је значајно понашање дужника у периоду који претходи стечају, када је већ дошао у веће финансијске тешкоће. Зато би требао бити довољан предлог за отварање поступка стечаја, па да се испитује да ли стоје обележја кривичног дела. Неспособност за плаћање би требало да је довољан

⁸ Теорија чак познаје, поред материјалног и формалног, и иманентни стечај, означавајући стање презадужености дужника за које повериоци нису сазнали и још нису предузели никакве кораке код суда. Међутим, ово разликовање није шире прихваћено, али јесте разликовање материјалног и формалног стечаја.

основ, тј. последица дела, а не треба чекати одлуку државног органа (суда) да отвори поступак стечаја, тим пре што из разноразних околности то може бити одлагано, па и избегнуто отварање стечаја иако су повериоци оштећени. За дело оштећења поверилаца, како је конципирано, предвиђена је, истина, неспособност плаћања дужника као услов, не тражи се отварање стечаја, али субјективни елементи који се при томе траже сужавају могућност примене овог дела. Требало би стога више пажње обратити материјалном стечају,⁹ односно неспособности за плаћање, у интересу заштите поверилаца и уопште привредног пословања.

*Нека решења ујоредној йрава
која се йичу кривичнойравној йрејмана сйечаја*

1. Аустријско право, које је некада било узор за нека решења у нашем праву по питању стечаја, практично полази од материјалног стечаја тј. банкротства, односно неспособности за плаћање (Krida), разликујући ово од самог поступка стечаја (Konkurs). Основна је карактеристика да се посебно регулише лажно банкротство (Krida) и нехатан стечај, односно предвиђају два различита кривична дела, што није далеко од начелне концепције нашег позитивног права, али то не значи да не постоје значајне разлике између два права и корисно је на њих указати.

Дело лажног стечаја (банкротства) чини онај ко део своје имовине прикрије, склони на страну, отуђи или оштети, или призна непостојећу обавезу, или на неки други начин своју имовину стварно или привидно умањи и тиме осујети или умањи намирење својих поверилаца или бар једног од њих (пар. 156. Кривичног законика). За дело нехатног стечаја одговара дужник више поверилаца који:

— из нехата постане неспособан за плаћање, посебно због тога што се прекомерно задужује, користи или одобрава лакомислено и несразмерно кредит, протраћи један део своје имовине или закључи посао који не спада у његов прописани делокруг пословања или је у упадљивој супротности са његовим имовинским приликама;

— знајући или не знајући да је неспособан за плаћање из нехата осујети или умањи намирење својих поверилаца или бар једног од њих, посебно тиме што уђе у нови дуг, плати дуг, стави имовину у залог или благовремено не затражи контролу пословања, принудно поравнање или отварање стечаја.

Ако је својим делом уздрмао привреду и угрозио егзистенцију многих људи, предвиђена је већа казна, с тим што га не ослобађа одговорности чињеница што је интервенисала нека институција јав-

⁹ Потиче од израза *banca rota* (извртнута клупа), јер некада су трговци и занатлије имали клупе испред својих радњи, па ако повериоци не би успели да се наплате, извртали су клупу, што је симболизовало инсолвентност.

ног права и отклонила теже последице (о нехатном стечају пар. 159. Законика).

Тежим обликом овог дела сматра се и фалсификовање пословних књига, њихово склањање или уништење.

Постоји и посебно кривично дело махинација за време увида у пословање, у нагодбеном поступку или у стечајном поступку (пар. 160). Забрањује се крађа права гласа, продаја гласа, куповина гласа и пасивно подмићивање одређених органа, јер дело чини:

- ко оствари потраживање на које нема право или потраживање на које по обиму или рангу нема право да би тако остварио положај који му не припада у стечајном поступку или поступку принудног поравнања;

- поверилац који за остваривање свог права гласа или за неостваривање свог права гласа за себе или трећег, прихвати или му обећају имовинску корист, као и онај ко повериоцу са истим циљем да или обећа имовинску корист;

- поверилац који без сагласности осталих поверилаца у овим поступцима за себе или трећег прихвати посебну предност или му исту обећају, као и онај ко повериоцу ради тога да или обећа посебну корист;

- лице постављено за контролу пословања, управник нагодбеног поступка, члан саветодавног већа, стечајни управник или члан одбора поверилаца који за себе или трећег на штету поверилаца прихвати или им обећају имовинску корист која им не припада.

Кривичну одговорност може очекивати одговорни службеник правног лица, али и заједнице лица без правног субјективитета.

Постоје још два дела која су у вези са свим овим, и то дело наношења штете другим повериоцима (пар. 157), као и дело повлашћивања једног повериоца (пар. 158). Уз то постоји посебно дело осујећивања извршења (пар. 162), а састоји се у осујећивању или умањењу намирења поверилаца у овом поступку, и то на тај начин што дужник сакрије један део своје имовине, отуђи је, као изговор наведе непостојећу обавезу или исту призна или на неки други начин стварно или привидно умањи имовину.

2. Немачки Кривични законик има посебан одељак који се односи на кривична дела стечаја (Konkurs), а посебно место се придаје кривичном делу банкротства (Bankrot), које полази од презадужености или претеће или настале инсолвентности (пар. 283). Једно дело обухвата ситуације које се тичу лажног и нехатног банкротства, односно не прави се ова разлика, као у аустријском праву. Међутим, поред дела банкрота, који практично означава неспособност за плаћање, предвиђа се и дело особито тешког случаја банкрота. Овај тежи облик дела постоји ако учинилац поступа, односно чини неку радњу кажњиву као банкрот, тако да се то може окарактерисати као грамзивост (похлепа) или свесно доводи у опасност многа лица располажући њему повереном имовином или их на други начин доводи у економску невољу. Дело особито тешког случаја банкрота

(пар. 283а), као и остала дела из овог одељка (пар. 283б, пар. 283с и пар. 283д), нису, постојала у првобитном законском тексту, већ су накнадно интерполирана, јер се указала потреба за тим. Наиме, дело банкрота није било довољна заштита, а првобитно је само оно фигурирало као кривично дело стечаја.

Банкрот, као основно дело, постоји за случај презадужености, али и у случају претеће или настале инсолвентности, и то ако у таквом стању дужник предузме неку од следећих радњи:

1) делове своје имовине који би у случају отварања стечаја припали стечајној маси, склони настрану или прикрије или на начин супротан захтевима регуларне привреде уништи, оштети или учини неупотребљивим;

2) на начин супротан захтевима регуларне привреде уђе у пословне губитке или шпекулационе послове или послове трговине робом или хартијама од вредности или неекономичним издацима, коцком или опкладом потроши или остане дужан прекомерне износе;

3) робе или хартије од вредности набавља на кредит и њих или ствари произведе од тих роба отуђује или на други начин даје знатно испод њихове вредности на начин супротан захтевима регуларне привреде;

4) симулира права других или признаје измишљена права;

5) трговачке књиге које је по закону дужан водити не води или их тако води или мења да се отежава преглед стања његове имовине;

6) трговачке књиге или друга документа за чије је чување трговац обавезан према трговачком праву, склони настрану, прикрије, уништи или оштети пре истека рокова за чување који постоје за обвезнике вођења књига и тиме отежа преглед стања имовине;

7) супротно трговачком праву билансе састави тако да отежа преглед стања његове имовине или пропусти да у прописано време састави биланс своје имовине или инвентар;

8) или на други начин који је јако супротан захтевима регуларне привреде умањи стање његове имовине или утаји или прикрије његово пословно стање.

Исто тако ће се казнити онај ко изазове своју презадуженост или инсолвентност. Кажњив је и покушај свих ових радњи. Ако се поступа из нехата и дужник не зна да је наступила презадуженост или да прети или да је настала инсолвентност или се пак лакомислено проузрокује презадуженост или инсолвентност, то учиниоца не ослобађа одговорности (то се изричито наводи), већ га само слеђује блажа запређена казна (затвор до две године или новчана казна, а иначе је казна запређена за банкротство до пет година затвора или новчана казна).

Банкрот иначе постоји, односно дело је кажњиво, ако је учинилац обуставио своја плаћања или је отворен стечајни поступак или налог одбијен због недостатка стечајне масе. Све ово је изричито прописано, али се показало да то није довољно, па су унета нова

дела, и то не само дело особито тешког случаја банкрота (казна је од шест месеци до десет година), чији су елементи већ цитирани, већ и дело које се тиче обавезе вођења трговачких књига, које је питање детаљно регулисано, као и дело фаворизовања поверилаца и дело фаворизовања дужника.

Интересантно је дело фаворизовања дужника (пар. 283d), које чини онај ко знајући да другом прети инсолвентност или ко после обуставе плаћања, у стечајном поступку, у судском поступку поравнања за отклањање стечаја или поступку доношења одлуке о отварању стечаја или поступка судског поравнања, делове имовине другог који у случају отварања стечаја спадају у стечајну масу, са његовим одобрењем или у његову корист склони на страну или прикрије или на начин супротан захтевима регуларне привреде уништи, оштети или учини неупотребљивим.

Напомињемо да је за овај законик, као и аустријски, карактеристично да се посебно поглавље и прописивање односи на дела извршена од стране дужника, његове уговорне и сличне преваре, што је такође значајно и занимљиво, али то због скучености простора није могло бити предмет овог рада. Ту би посебно деликатно питање било питање граница аутономије воље уговарача и преварног поступка.

3. Шведско кривично законодавство¹⁰ познаје решења која су на извешан начин оригинална, но није се одступило од циља да се што ефикасније заштите повериоци. У посебној глави (XI) говори се о кривичним делима извршеним од стране дужника, те у том склопу говори о радњама које чини инсолвентни дужник, односно дужник у време када му прети стечај или су радње у вези стечаја, принудне нагодбе или извршеног поступка. Не постоји посебан одељак о кривичним делима стечаја, али када су у питању дела која може учинити дужник, посебан третман и централно место управо имају дела дужника који је инсолвентан и прети му отварање стечаја. Говорећи о стању инсолвентности или стању када дужнику прети стечај, законодавац не говори о формалном отварању стечаја, нити је то претпоставка за постојање било којег дела. Кажњива дела нису означена појмовно, већ само постоје описи дела са прописаном казном.

„Дужник који уништи или даровањем или сличним актом отуђи вредну ствар и тиме себе доведе у положај инсолвентности или отежа тај свој положај, казниће се за превару повериоца затвором до две године.” На овај начин се третира као преварна радња дужника поступање којим он изазива своју инсолвентност. Исто тако чини превару ако у вези са стечајем, принудном нагодбом или састављањем инвентара под заклетвом у извршном поступку наведе непосто-

¹⁰ Цитира се Кривични законик Шведске, Институт за криминолошка и криминалистичка истраживања, Београд, 1967. Код аустријског и немачког права цитирана су њихова позитивна законска решења.

јеће дугове или даде слична нетачна обавештења или у вези са извршним поступком употреби нетачну исправу или фиктиван уговор и тиме спречи да се у извршном поступку располаже имовином потребном за исплату или осигурање повериоца. По овом основу је кажњива, наводи се, радња изношења имовине из земље у намери да се избегну последице стечаја и уопште прикривање активне имовине да би се изузела из стечајне масе. Ово дело може попримити облике тешког дела, када се говори о тешкој превари повериоца и предвиђа казна од шест месеци до шест година.

Посебан кривичноправни третман ужива лакомислени дужник који оштећује своје повериоце немарним односом према преузетим обавезама: „Дужник који наставља вођење свог предузећа улажући знатне своте без одговарајуће користи за посао, или који живи раскошно, или се упушта у ризикантне подухвате, или лакомислено преузима јемство, или врши друге сличне акте, и тиме са умишљајем или из грубог нехата изазове или погорша своју инсолвентност, казниће се за немаран однос према повериоцима затвором до две године.” Законодавац, дакле, не даје назив кривичним делима, али ипак дело именује тј. појмовно одређује, као што овде каже: „казниће се за немаран однос према повериоцима”, у претходном случају: „казниће се за превару повериоца” и сл. Постоји и посебно дело погодовања поверилаца, а дужник га чини ако у време када му прети стечај исплати повериоце или даде осигурање за њихове тражбине или предузме другу сличну радњу и тиме знатно смањи права осталих поверилаца. Дело чини ако поступа на овај начин мада је према добрим пословним обичајима требао обуставити плаћање. Даље, ако дужник са умишљајем или из грубог нехата занемари учинити оно што је дужан у области књиговодства, тако да помоћу овога не може бити цењено стање и кретање његовог предузећа, казниће се за неправилно вођење књиговодства.

* * *

Све изнето, анализа законских решења којима се штите интереси поверилаца од располагања дужника који постаје неспособан за плаћање, и то решења нашег и упоредног права, указују да наше позитивно право није дошло до одговарајућих решења, иако је учињен позитиван корак у правцу иновирања решења којима се третирају кривична дела стечаја. Отуда је доношење јединственог кривичног законика СРЈ прилика да се још једном и пажљиво размотре питања о којима је било речи, тим пре што се ради о питањима значајним за стабилност привредног система и правног промета уопште.

Мр Драган Голубовић
асистент Правног факултета у Новом Саду

УГОВОР О ЛИЗИНГУ У ПОСЛОВНОЈ ПРАКСИ*

1. ПОЈАМ УГОВОРА О ЛИЗИНГУ

Уговор о лизингу спада у новије уговоре робног промета. Прво се јавља у пословној пракси САД, крајем прошлог века, а посебно се афирмисао након Другог светског рата са порастом међународне размене роба и услуга. Као основне предности лизинга у односу на неке сродне уговоре, рецимо, уговор о продаји са оброчним отплатама цене, у упоредном праву се истичу флексибилне могућности финансирања и пореске олакшице. Уз ове се аргументе истиче да лизинг, у поређењу са продајом на рате, омогућава исказивање здравијег књиговодственог стања предузећа, те да је погоднији облик извоза инвестиционе опреме.¹ Неопходно је, међутим, истаћи да недавне измене пореских прописа у Великој Британији, САД, Аустралији, Јужној Африци и Хонг Конгу значајно смањују пореске олакшице за лизинг.²

Комплексност односа који се успостављају у правном послу лизинга, сличност лизинга са другим уговорима у робном промету, као и чињеница да је лизинг у највећем броју земаља, укључујући и

* Рад примљен: 17. IV 1995.

¹ Ово се посебно односи на финансијски лизинг: R. M. Goode, *Commercial Law*, Penguin Book, стр. 833—835. У билтену америчког удружења даваоца финансијског лизинга (*American Association of Equipment Lessors*) од јула 1984. године наводи се да је извоз лизинга из САД у друге земље достигао вредност од 8—10 милијарди долара. Вредност лизинг послова у Великој Британији, Француској, Јапану и Аустралији у 1983. години процењена је на 5 милијарди долара: *Draft Convention on the International Financial Leasing*, UNIDROIT Study LIX, Doc. 48, стр. 21—22, 1988. год.

² Ronald Cuming, *Legal Regulation of International Financial Leasing: The 1988 Ottawa Convention*, *Arizona Journal of International and Comparative Law*, Fall 1989, стр. 44—45.

Југославију или потпуно нерегулисан, или поднормиран,³ отежавају дефинисање уговора о лизингу. Лизинг води порекло од енглеске речи *lease*. У англосаксонском праву, *lease* је генеричан појам и означава уговор о коришћењу твђе покретне, или непокретне ствари. У привредно-правном смислу, *lease* означава уговор о *комерцијалном* коришћењу твђе покретне или непокретне ствари, уз накнаду.⁴ Овако дефинисан, *lease* (уговор о лизингу) у англосаксонском праву је ипак профилисан у односу на уговор о закупу (*hire contract*), од кога се, између осталог, разликује по предмету. Предмет уговора о закупу је шири од уговора о лизингу и обухвата ствари, услуге и радну снагу.⁵

Будући да је у Југославији уговор о закупу дефинисан другачије него у англосаксонском праву, јер су предмет уговора о закупу према одредбама Закона о облигационим односима искључиво покретне и непокретне ствари,⁶ англосаксонска дефиниција уговора о лизингу се, са доктринираног становишта, не сматра задовољавајућом. У југословенској правној науци су чињени покушаји да се дефинише правни посао лизинга. Тако Розенберг под лизингом подразумева: „посебан метод финансирања разноврсних како покретних, тако и непокретних инвестиционих добара која се на темељу на одређени начин конституираног уговора, или уговорних односа дају у *leasing* (најам) узимаоцу *leasinga* уз накнаду одређене и за одређени уговорни период уговорене најамнине, на такав начин да се та добра могу с тим једним узимаоцем *leasinga* амортизирати у периоду дужем од трајања уговора *leasingu*”.⁷ Розенбергова дефиниција имплицира да је лизинг превасходно метод финансирања куповине инвестиционих добара, те да је по својој природи сложен правни посао који се састоји од два уговора са истим предметом: уговора о купопродаји и уговора о закупу (најму).

Према Буровићу, уговор о лизингу је: „такав уговор којим се давалац лизинга обавезује да преда ствар на коришћење кориснику лизинга за одређено време, или за одређени посао (рад, употребу), а корисник се обавезује да плати одређену накнаду (закупнину) у

³ Посебне прописе којима се уређује лизинг као метод финансирања имају Белгија, Бразил, Француска, Шпанија и Канада. У САД је 1986. године, од стране Конференције за унификацију унутрашњег права држава-чланица, усвојен чл. 2а Једнообразног трговачког закона, којим се уређују различите врсте лизинга, али је овај члан, за сада, инкорпорисан у законодавство само шест држава: *Cuming, op. cit.* стр. 39. У Југославији је лизинг као облик спољнотрговинског промета тј. извоза и увоза роба и услуга, делимично регулисан у Закону о спољнотрговинском пословању (Сл. лист СРЈ, бр. 46—92; 49—92; 16—93).

⁴ *Black's Law Dictionary*, St. Poul Minn. West. Co., 1991, стр. 615.

⁵ *Ibid.*, стр. 502. О осталим разликама између уговора о лизингу и уговора о закупу у одељку о правној природи лизинга.

⁶ Чл. 567. Закона о облигационим односима.

⁷ Људевит Розенберг, *Правни проблеми Leasing-a — Конструкција уговора о leasing-у*, Саветовање о могућности примене *leasing-a* у југословенској пракси, Опатија, 1971, стр. 14—15.

ратама, с тим да по истеку уговореног рока врати ствар даваоцу лизинга, или продужи коришћење, или је откупи”.⁸

Слична је и дефиниција уговора о лизингу у *Лексикону права међународних привредних односа*: „Уговор код којег се давалац лизинга обавезује да ће примаоцу лизинга уступити уговорену ствар на коришћење и обавити уговорене радње потребне за њено редовно привредно искоришћавање. Прималац лизинга се обавезује да за извршену услугу плати уговорену накнаду”.⁹

Анализа одредби чл. 44. Закона о спољнотрговинском пословању указује да је у овом закону *explicite* прихваћен концепт идентитета уговора о закупу и уговора о лизингу. Према одредбама чл. 44. Закона: „уговором о закупу, односно лизингу (курзив Д. Г.) преноси се право коришћења опреме увезене у закуп уз плаћање накнаде (закупнине), а може се предвидети и обавеза закуподаваца да закупу обезбеди несметано коришћење, одржавање и техничко-технолошко унапређење опреме, као и замена увезене опреме новом техничко-технолошки савршенијом опремом за време трајања закупа”.

Ниједна од ових дефиниција не садржи, дакле, *differentiu specifici* уговора о лизингу, пре свега у односу на уговор о закупу. Отворено је питање да ли је такву дефиницију могуће дати, првенствено због различитих облика лизинга који се јављају у пословној пракси, а који у себи садрже елементе више уговора. Дефиницију уговора о лизингу не садржи ни Конвенција о међународном финансијском лизингу. Уместо тога, у чл. 1. Конвенције утврђује се само општа шема правног посла финансијског лизинга.¹⁰

Будући да је уговор о лизингу у југословенском праву неименовани уговор, у његовом тумачењу треба поћи од тежишта уговора, тј. од намера уговорних страна примењујући општа правила облигационог права, као и правила за оне именоване уговоре која су најближа конкретном уговору о лизингу.

2. ВРСТЕ УГОВОРА О ЛИЗИНГУ

Према дужини трајања уговора прави се разлика између оперативног (*operating*) — краткорочног и финансијског (*finance*) — дугорочног лизинга. Основне особине оперативног лизинга јесу да се предмет лизинга издаје у закуп за краћи временски период, тако да предмет лизинга у току амортизационог периода промени више корисника. Финансијски лизинг представља, заправо, метод финан-

⁸ Радомир Буровић, *Међународно привредно право*, Београд, 1982, стр. 300. Слично: Капот, Царић, *Уговори робној промету*, Нови Сад, 1993, стр. 269.

⁹ *Лексикон права међународних привредних односа*, Београд, 1982, стр. 503.

¹⁰ Међународни финансијски лизинг је регулисан Конвенцијом о међународном финансијском лизингу (у даљем тексту: Конвенција), потписаном од стране 55 земаља, укључујући и Југославију, на дипломатској конференцији у Отави 1988. године.

сирања. Код финансијског лизинга период лизинга се, по правилу, поклапа са амортизационим периодом, а својинска права даваоца лизинга, у поређењу са краткорочним лизингом, су више формалне нарави. Накнада коју давалац финансијског лизинга плаћа обухвата и амортизационе трошкове, те је са економског становишта финансијски лизинг *full pay out* уговор.

Према предмету лизинга, разликује се: а) лизинг потрошних добара, превасходно оних који имају трајнију вредност (аутомобил — *gent a car*, технички апарати итд.), б) лизинг инвестиционе опреме (*equipment leasing*), с) лизинг покретних ствари, д) лизинг непокретних ствари, е) лизинг употребљених ствари (*second hand leasing*). Лизинг инвестиционе опреме често служи као облик страног улагања путем кредитирања капиталних инвестиција.¹¹

С обзиром на број учесника у правном послу разликује се директни и индиректни лизинг. Код директног лизинга, давалац лизинга је истовремено и произвођач опреме која је предмет лизинга.¹² У следећим поглављима превасходно ћемо разматрати *индиректни, финансијски лизинг* (у даљем тексту — лизинг), будући да се ради о послу лизинга који по својим карактеристикама највише одступа од општих особина уговора о закупу. Поред тога, овој врсти лизинга се у међународном привредном праву поклања највише пажње.

Полозећи од положаја даваоца лизинга разликује се: а) лизинг преко лизинг-друштва; б) концерн лизинг;¹³ с) *sale-and-lease-back leasing*;¹⁴ д) произвођачки лизинг;¹⁵ е) финансијски лизинг; ф) *master лизинг*.¹⁶

¹¹ Лизинг трајних потрошних добара, такође, може бити облик страног улагања, па и коришћења празнина и непрецизности у спољнотрговинским прописима. Аутору је познат случај мешовитог југословенско-немачког предузећа које је користећи погодности Закона о страном улагању из 1989. год. и тада важећег Закона о царинама, тражила ослобађање од плаћања царинских дажбина на увоз страних аутомобила — оснивачког улога страног оснивача. Намера предузећа била је да аутомобиле, заправо, продаје у форми трајног лизинга, са преносом права својине, по истеку лизинг периода. Надлежно савезно министарство никада није одговорило на захтев предузећа за ослобађање оснивачког улога од царине, али је у међувремену промењен царински закон и модификоване царинске олакшице за оснивачки улог страног улагача.

¹² *Black's Law Dictionary*, op. cit., стр. 616.

¹³ Концерн лизинг је облик пословне повезаности даваоца лизинга, произвођача, банака и других финансијских организација, у којима се њихови међусобни односи различито регулишу. Путем концерна се омогућава бржа промоција лизинга као метода пословања.

¹⁴ Код ове врсте лизинга између произвођача и даваоца лизинга не постоји уговорни однос. Ствар купује будући корисник лизинга, који га затим продаје трећем лицу. Након тога треће лице — давалац лизинга закључује уговор о лизингу са претходним власником ствари и уступа му ствар на коришћење.

¹⁵ Произвођачки лизинг је друго име за непосредни лизинг, у коме постоји идентитет између произвођача и даваоца лизинга.

¹⁶ Код *master лизинга*, прималац лизинга стиче ексклузивно право закључивања уговора о подлизингу на одређеној територији.

3. ОБЛИГАЦИОНО-ПРАВНИ ИЗВОРИ

Основни извор за регулисање уговора о лизингу јесу општи услови пословања даваоца лизинга. Када је реч о уговору о лизингу у спољнотрговинском промету, који у пракси има највећи значај, примењују се одредбе Закона о спољнотрговинском пословању. За уговор о финансијском лизингу од значаја су одредбе Конвенције о међународном финансијском лизингу чије је Југославија потписник, али која још није ступила на снагу. Однос између Закона о спољнотрговинском пословању и Закона о облигационим односима јесте однос специјалног (*lex specialis*) и општег закона (*lex generalis*). То значи да се на права и дужности странака у уговору о лизингу у спољнотрговинском промету, уколико није другачије уређено Законом о спољнотрговинском пословању и уговорено између странака, допунски примењују одредбе Закона о облигационим односима о уговору о закупу.

На одредбе уговора о лизингу у унутрашњем промету, уколико није другачије уговорено, треба превасходно примењивати одредбе уговора о закупу.¹⁷ Следствено томе, на одредбе уговора о подлизингу, ако ништа друго није уговорено, треба примењивати одредбе уговора о подзакупу.¹⁸

4. ПРАВНИ ОДНОСИ У ПОСЛУ ЛИЗИНГА

4.1. Однос између уговора о продаји и уговора о лизингу са истим предметом

У послу индиректног, финансијског лизинга јављају се три лица: продавац, финансијер — даваоц лизинга и корисник лизинга. Иницијатива за закључивање уговора о лизингу, по правилу, долази од корисника лизинга који врши избор произвођача и опреме. Ово стога што корисник лизинга најбоље познаје своје пословне потребе и што, за разлику од финансијера, поседује неопходно стручно знање о техничким карактеристикама које предмет лизинга треба да задовољи.¹⁹ Након што је одабрао опрему, корисник лизинга се обраћа финансијеру који закључује уговор о куповини опреме и даје је на лизинг даваоцу лизинга. Специфичност ове трансакције је да се ствар која је предмет уговора о купопродаји и уговора о лизингу, директно испоручује примаоцу лизинга а не финансијеру — купцу. Након што прималац лизинга потврди финансијеру да опрема испуњава уговорене стандарде, финансијер плаћа уговорену цену. Финансијер—купац—давалац лизинга може да буде специјализована

¹⁷ Чл. 567—585. Закона о облигационим односима.

¹⁸ Чл. 586—590. Закона о облигационим односима.

¹⁹ Goode, op. cit., стр. 836. Чл. 1 (2а) Конвенције.

организација за давање лизинга, банка, друга финансијска организација, или сваки други заинтересовани привредни субјект.

Уговор о купопродаји и уговор о лизингу који се јављају у овој пословној операцији имају исти предмет, али су правно самостални и независни. Са становишта финансијера, ова чињеница отвара неколико проблема. Прво, самосталност уговора значи да је финансијер—купац дужан да испуни обавезе из уговора о продаји, чак и у случају када уговор о лизингу није закључен, или када корисник лизинга раскине уговор о лизингу. Друго, финансијер—купац је дужан да продавцу надокнади сву штету коју је продавац претрпео у случају када је корисник лизинга неоправдано одбио да прими испоручену ствар — предмет купопродаје и лизинга. Треће, за све мање ствари и за доцњу у испоруци кориснику лизинга одговара даваоц лизинга, а не продавац ствари.

Самосталност уговора о купопродаји од уговора о лизингу може да проузрокује негативне последице и за корисника лизинга, посебно у случају испоруке са задоцњењем и испоруке несаобразне робе. У оваквим случајевима правним средствима према продавцу располаже финансијер, а не корисник лизинга, иако штету превасходно трпи корисник лизинга.

Да би се финансијер заштитио од захтева корисника лизинга, у уговору о финансијском лизингу се, по правилу, уноси клаузула о искључењу одговорности (*exculpatory clause*, или клаузуле *егзонерације*) финансијера — даваоца лизинга за мане ствари која је предмет уговора о лизингу, за доцњу у испоруци и за случајну пропаст ствари.²⁰ Могућност уговарања ове клаузуле се објашњава начелом праведности, будући да давалац лизинга не учествује нити у избору, нити у испоруци опреме. У југословенском праву нема препрека да клаузула о искључењу одговорности за материјалне недостатке ствари која је предмет уговора о лизингу буде саставни део уговора, уколико је у складу са општим начелима облигационог права,²¹ и условима који су прописани за уговор о закупу у чл. 576. Закона о облигационим односима. Када је реч о искључењу одговорности за евикцију (правне недостатке) ствари — предмета лизинга примењују се одредбе чл. 121 (2) (3), чл. 508. и чл. 513. Закона о облигационим односима.²² Уколико је клаузула о искључењу одговорности састав-

²⁰ У ужем смислу клаузуле о искључењу одговорности односе се на искључење одговорности за испуњење, или делимично испуњење уговорне обавезе у случају кривице. У највећем броју земаља укључујући и Југославију клаузуле егзонерације не производе правно дејство у случају грубе непажње или намере: Буровић, *op. cit.*, стр. 235 и даље; *Black's Law Dictionary*, *op. cit.*, стр. 392. Клаузула егзонерације предвиђа и Конвенција, али се њена пуноважност у чл. 8 (3) условљава већ поменутиим стандардима — непостојање грубе непажње или намере. Поред тога, следствено чл. 20. Конвенције, свака држава потписница може, у тренутку потписивања, приступања или ратификације, изјавити да ће се уместо чл. 8 (3) примењивати одредбе домаћег права, уколико домаће право не дозвољава искључење одговорности у случају нехата.

²¹ Чл. 10—15. Закона о облигационим односима.

²² Упореди чл. 8 (2—4) Конвенције који је веома сличан чл. 513. Закона о облигационим односима.

ни део општих услова пословања примењују се одредбе чл. 142. и 143. Закона о облигационим односима.²³

Очигледно је да клаузула о искључењу одговорности доводи до неравноправног положаја корисника лизинга. Да би се успоставила равнотежа између уговорних страна, давалац лизинга цедира сва права из уговора о продаји на корисника лизинга, или се обавезује да ће на захтев корисника лизинга покренути поступак против продавца.²⁴

4.2. Однос између уговора о купопродаји и уговора о лизингу у Конвенцији о међународном финансијском лизингу

Не мали број аутора истиче да стриктно придржавање начела одвојености уговора о купопродаји и уговора о финансијском лизингу не одржава правну суштину посла финансијског лизинга, тј. чињеницу да давалац лизинга превасходно има улогу финансијера, а да је стварни корисник опреме треће лице — корисник лизинга.²⁵ Ово указује на потребу успостављања непосредне правне везе између корисника лизинга и продавца, без коришћења посебних уговорних техника (цесија, итд.). На међународном привредном плану, ова је непосредна уговорна веза успостављена чл. 10 (1) Конвенције, у којем се уређује да ће се корисник лизинга сматрати уговорном страном у уговору о купопродаји и да ће користити права која припадају даваоцу лизинга — купцу према продавцу.²⁶ Признавање кориснику лизинга својства уговорне стране у уговору о купопродаји има за даљу последицу да висина захтева за накнаду евентуално претрпљене штете корисника лизинга, није везана за висину накнаде на коју би давалац лизинга имао право, што значи да може бити и већа.²⁷ У односу на исту штету, продавац одговара или даваоцу или кориснику лизинга, не и кумулативно.²⁸ Ова је одредба разумљива, јер би свако друго правило битно отежало положај продавца.

Продавац који не жели да се са корисником лизинга налази у непосредном уговорном односу, може захтевати да се у уговор о купопродаји унесе клаузула да се на овај уговор не примењују одредбе Конвенције, или може клаузулом о искључењу одговорности сузити права која кориснику лизинга даје чл. 10. Конвенције. Када се ради о клаузули о искључењу примене одредаба Конвенције,

²³ У енглеском праву судови су на основу чл. 7. Закона о недозвољеним клаузулама у општим условима пословања (*Unfair Contract Terms Act*) из 1977. године овлашћени да пониште клаузулу о искључењу одговорности, уколико није у складу са стандардом *reasonableness*. За немачко, швајцарско и француско право: Zweigert, Kotz, *Introduction to Comparative Law*, стр. 356—363.

²⁴ Goode, *op. cit.*, стр. 843.

²⁵ Goode, *ibid.*, стр. 843—845, Cumming, *op. cit.*, стр. 52—54.

²⁶ Чл. 10 (1) Конвенције се примењује само у случају да су испуњени услови утврђени у чл. 1 (2)б, тј. да је продавцу била позната намена купљене опреме.

²⁷ Cumming, *op. cit.*, стр. 54.

²⁸ Чл. 10 (1) Конвенције.

треба имати на уму да се Конвенција неће примењивати само ако се са тим сагласе све три уговорне стране — продавац, давалац лизинга и корисник лизинга.²⁹

4.3. Правна судбина уговора о лизингу у случају раскида уговора о продаји

Следеће спорно питање које отвара самосталност уговора о продаји и уговора о лизингу са истим предметом, јесте питање правне судбине уговора о лизингу у случају раскида уговора о купопродаји, или оглашавања уговора о купопродаји ништавим. Полазећи од начела *pacta sunt servanda*, сматрамо да уговор о лизингу треба у овим случајевима да остане на снази, те да је давалац лизинга дужан да прибави нову опрему, осим уколико нису испуњени услови за раскид уговора због промењених околности (клаузула *rebus sic stantibus*) уређени у чл. 133. Закона о облигационим односима. Све док финансијер не прибави нову опрему, сматраће се да је у дужничкој доцњи,³⁰ те корисник лизинга има право на накнаду штете сагласно чл. 262 (2) Закона о облигационим односима. Давалац лизинга се може ослободити од одговорности за штету које је претрпео корисник лизинга уколико испуњава услове утврђене у чл. 263. Закона о облигационим односима или уколико (што је најчешћи случај) је у уговор унета пуноважна клаузула о искључењу одговорности за доцњу.

Поједини аутори истичу да пословна пракса стоји на становишту да је корисник лизинга дужан да плаћа накнаду и у случају раскида уговора о продаји, будући да уговор о лизингу остаје на снази.³¹ Ово се становиште не може прихватити, јер је у случају раскида уговора о купопродаји у дужничкој доцњи давалац, а не корисник лизинга и то у погледу испуњења битне уговорне обавезе — уступања опреме не коришћење. Чак и пре него што је давалац лизинга пао у дужничку доцњу, корисник лизинга може условити испуњење своје обавезе испуњењем обавезе даваоца лизинга сагласно одредбама чл. 122 (1) и чл. 123. Закона о облигационим односима.³² Ова му правна средства стоје на располагању и у случају постојања клаузуле о искључењу одговорности за доцњу. Исти се закључак може извући и анализом правних средстава која кориснику лизинга стоје на располагању према даваоцу лизинга, регулисаних у чл. 12. Конвенције, а која представља уговорну противтежу правима које давалац лизинга има сагласно чл. 13 (2) Конвенције.

²⁹ Чл. 5 (1) Конвенције.

³⁰ Чл. 324. Закона о облигационим односима.

³¹ Спасић Иванка, *Уговор о финансијском leasingu*, Правни живот, I том, 9—10, 1993, стр. 1441.

³² Слично и у швајцарском, немачком и француском праву: Zweigert, Kotz, *op. cit.*, стр. 524—539.

У погледу утврђивања битних елемената уговора о лизингу могућа су два приступа. Уколико се пође од чињенице да је према одредбама Закона о облигационим односима уговор о лизингу неименовани уговор, онда се под битним елементима уговора подразумевају сви елементи о којима су странке преговарале. Овакво становиште произилази из Пресуде Врховног суда Србије Рев. 392/86, донете поводом спора насталог у вези са закључивањем уговора о осигурању. У пресуди се наводи: „према схватању Врховног суда Србије између тужиоца и туженог био је закључен уговор о осигурању. Реч је о именованом уговору код кога, за разлику од неименованих уговора није неопходно да уговорници *преговарају и да се споразумеју о свим условима будућеј правној односа*” (курзив Д. Г.).³³ Уколико се пође од концепта Закона о спољнотрговинском пословању о идентитету уговора о лизингу и уговора о закупу, објективно битни елементи уговора (*essentialia negotii*) о лизингу јесу ствар која се уступа на коришћење, накнада³⁴ и време трајања закупа.³⁵

Ствар која се уступа на лизинг мора бити одређена, или одреди-ва у тренутку закључења уговора.³⁶ Уколико висина накнаде није изричито уговорена, поставља се питање да ли такав уговор о лизингу производи правно дејство. У одредбама чл. 567. Закона о облигационим односима утврђује се да је накнада, тј. висина накнаде *објективно* (курзив Д. Г.) битни елемент уговора о закупу.³⁷ Закон о облигационим односима не садржи диспозитивне одредбе у случају да висина накнаде није одређена. Додуше, у чл. 582 (1) Закона се уређује да је: „закупац дужан плаћати закупнину у роковима одређеним уговором или законом, а у недостатку уговора и закона како је *уобичајено* (курзив Д. Г.) у месту где је ствар предата закупцу”. Ова се одредба, дакле, односи на рок плаћања, не и на висину плаћања закупнине. Будући да се ради о објективно битном елементу уговора, *in extenso* тумачење одредби чл. 583. и позивање на начело *favor negotii*, тако да се поменута одредба може применити, не само на рок, већ и на висину плаћања закупнине, не би имало солидно правно упориште.

Уговорне стране могу и било који други елеменат уговора о лизингу утврдити као (субјективно) битни елемент уговора. Да би се једна клаузула сматрала субјективно битним елементом уговора, неопходно је да је друга уговорна страна знала, или морала знати да се постизањем сагласности о тој клаузули условљава закључење

³³ М. Орлић, *Сагласности о битним условима уговора*, Правни живот, бр. 9—10, I том, 1993, стр. 864.

³⁴ Чл. 567 (1) Закона о облигационим односима.

³⁵ Чл. 44. Закона о спољнотрговинском пословању.

³⁶ Чл. 47 и чл. 50. Закона о облигационим односима.

³⁷ Упор. Орлић, *op. cit.*, стр. 861.

уговора.³⁸ Субјективно битни елементи за закључење уговора су битна карактеристика уговора о лизингу, посебно када се ради о већ помињаним клаузулама о искључењу одговорности даваоца лизинга.

На остале (споредне) елементе уговора о лизингу, као што обавезе даваоца³⁹ и корисника лизинга⁴⁰ према ствари која је предмет уговора, услове за раскид уговора,⁴¹ итд. уколико није другачије уговорено, такође треба применити одговарајуће одредбе Закона о спољнотрговинском пословању⁴² и одредбе Закона о облигационим односима о уговору о закупу.

6. ПРАВНА ПРИРОДА УГОВОРА О (ФИНАНСИЈСКОМ) ЛИЗИНГУ

Уговор о лизингу је двострани, теретан уговор. По правилу се ради о уговору са трајним претацијама. У југословенском праву уговор о лизингу је неминован и неформалан уговор (*ad probationem*), иако се у пракси, због велике вредности предмета уговора, редовно закључује у писменој форми. Уговор о лизингу је често и сложен правни посао који у себи садржи елементе више уговора: уговора о закупу, уговора о продаји са оброчним плаћањем цене, уговора о продаји са задржавањем права својине (*pactum reservati domini*), уговора о кредиту итд.

Уговор о лизингу је по својим карактеристикама најближи уговору о закупу. Предмет уговора је сличан — уступање ствари на коришћење уз надокнаду. Основна разлика између уговора о закупу и уговора о лизингу је у томе што код уговора о закупу закуподавац има обавезу да по истеку закупног рока врати ствар која је предмет закупа,⁴³ док корисник лизинга може по истеку лизинг периода да стекне право својине.⁴⁴ Када је реч о одредбама Конвенције о међународном финансијском лизингу, разлика између уговора о лизингу и уговора о закупу је још уочљивија. Ово стога што закључивањем уговора о лизингу, корисник лизинга стиче одређена права према продавцу из уговора о продаји.⁴⁵ Насупрот томе, закуподавац сва своја права из уговора о закупу остварује према закуподавцу — уговор о продаји са истим предметом је потпуно независан од уговора о зајму. Могуће је, додуше, да се уговор о закупу уговори

³⁸ Орлић, *op. cit.*, стр. 853.

³⁹ Чл. 569, 570, 572, 577. итд. Закона о облигационим односима.

⁴⁰ Чл. 581, 583, 585. Закона о облигационим односима.

⁴¹ Чл. 571 (1), 581, 584. Закона о облигационим односима.

⁴² Као споредни елементи уговора о лизингу у чл. 44. Закона о спољнотрговинском пословању наводе се: клаузула о преносу својине, по истеку рока закупа, клаузула којом давалац лизинга гарантује кориснику лизинга несметано коришћење, одржавање и техничко-технолошко унапређење опреме — предмета лизинга, клаузула о замени опреме која је предмет лизинга технички савршенијом, итд.

⁴³ Чл. 585 (1) (2) Закона о облигационим односима.

⁴⁴ Goode, *op. cit.*, стр. 833.

⁴⁵ Чл. 10. Конвенције.

као правни посао са одложивим условом, те да се судбина тог уговора правно веже за закључење и испуњење уговора о продаји са истим предметом, али се и у том случају у правном статусу закупопримца ништа не мења — сва права из уговора о закупу закупопримац остварује искључиво према закуподавцу.

Поједини аутори сматрају да се уговор о закупу разликује од уговора о лизингу и по томе што код уговора о лизингу давалац лизинга преузима обавезу одржавања ствари која је предмет лизинга, а често и обавезу обуке кадрова.⁴⁶ Ово се становиште може само делимично прихватити. Ово стога што према одредбама чл. 570. Закона о облигационим односима закуподавац такође има обавезу одржавања ствари која је предмет закупа. Када је реч о обуци кадрова, у пракси се ова клаузула чешће среће код уговора о лизингу, али нема правних препрека да таква клаузула буде саставни део уговора о закупу.

У односу на уговор о продаји, сличност уговора о лизингу са уговором о продаји нарочито постоји код лизинга са преносом права својине. Основна разлика између уговора о лизингу и уговора о продаји, укључујући и његове специфичне појавне облике (задржавање права својине, плаћање цене на рате), огледа се у предмету уговора. Предмет уговора о продаји је пренос својине, док је предмет уговора о лизингу уступање ствари на комерцијално коришћење, чак и када је у уговор о лизингу унета клаузула о преносу својине. Када се ради о продаји непокретности, са доктриниране тачке гледишта разлика постоји и у погледу форме, јер је такав уговор формалан, тј. писмена форма је услов његове пуноважности (*ad solemnitatem*).⁴⁷

Предмет уговора је тачка разграничења и између уговора о лизингу и уговора о кредиту. Предмет уговора о кредиту је стављање на располагање одређене новчане суме, уз накнаду.⁴⁸ Поред тога, разлика постоји и у форми, јер је уговор о кредиту формалан уговор.⁴⁹

Из свега написаног, произилази закључак да је уговор о лизингу *sui generis* уговор који је настао у пословној пракси ради задовољавања специфичних пословних потреба. Овакво стајалиште преовлађује и у упоредном праву.⁵⁰

⁴⁶ Буровић, *op. cit.*, стр. 303.

⁴⁷ Чл. 455. Закона о облигационим односима.

⁴⁸ Чл. 1065. Закона о облигационим односима.

⁴⁹ Чл. 1066 (1) Закона о облигационим односима.

⁵⁰ Став радне групе UNIDROIT-а за израду Нацрта Конвенције о међународном финансијском лизингу. Исто становиште заступа и Европско удружење за лизинг: Cuming, *op. cit.*, стр. 40.

Горан Илић
адвокат у Новом Саду

ПРОТИВУСТАВНО ПРИТВАРАЊЕ И ОДЛУКА САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА*

Пред Општинским судом, у кривичном поступку, истражни судија је одредио притвор окривљеном лицу на основу чл. 191 ст. 2 тач. 3 ЗКП, наводно због постојања особитих околности које оправдавају бојазан, да ће окривљени уколико остане на слободи наставити са вршењем кривичних дела. Веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП истог суда је продужавало притвор окривљеном, такође на основу чл. 191 ст. 2 тач. 3 ЗКП. Уложена је жалба надлежном Окружном суду, али је жалба одбијена као неоснована.

Ванредни правни лек из чл. 416 ЗКП — захтев за заштиту законитости није поднет, јер Закон о кривичном поступку није повређен, него је шта више ваљано примењен, па у садашњем правном систему није постојала *друга правна заштитица* до подношења *уставне жалбе* Савезном уставном суду.

Стога је на основу чл. 124 ст. 1 тач. 6 Устава СРЈ поднета уставна жалба Савезном уставном суду и то због повреде права на личну слободу (зајемчено у чл. 23 Устава СРЈ), а истовремено је затражено од Савезног уставног суда, да на основу чл. 132 Устава СРЈ *нареди обуставу извршења појединачног акта* — решења о продужењу притвора, јер би свака даља лишеност слободе по наведеном основу за окривљеног проузроковала неотклоњиве штетне последице.

Према чл. 67 ст. 1 и 2 Устава СРЈ, слободе и права човека и грађанина остварују се на основу Устава, а законом се може прописати само начин остваривања појединих слобода и права када је то

* Рад примљен: 28. II 1995.

Уставом предвиђено или када је то неопходно за њихово остваривање. Значи, примена ових уставних права не може се никако ограничавати. Дакле, у погледу људских права уопште није важно што постоје другачије, са Уставом СРЈ још *неусклађене* норме Закона о кривичном поступку, тј. од дана проглашења Устава СРЈ одредбе свих закона које нису у складу са Уставом, а односе се на слободу и права човека и грађанина, *мртве* су одредбе по сили Устава, дакле и пре усклађивања Закона о кривичном поступку са Уставом. Устав СРЈ се у том делу примењује *нейпосредно*.¹

Наиме, по новом решењу, садржаном у чл. 24 ст. 1 Устава СРЈ, грађанин може бити притворен ако постоји основана сумња да је извршио кривично дело и „само када је то неопходно *ради вођења* кривичног поступка”. Према томе, Устав СРЈ одржава на снази основе за факултативно одређивање притвора из чл. 191 ст. 2 тач. 1 ЗКП (ако се окривљени крије или се не може утврдити његова истоветност или ако постоје друге околности које указују на опасност од бекства), затим из чл. 191 ст. 2 тач. 2 ЗКП (постојање бојазни да ће окривљени уништити трагове кривичног дела, ометати истрагу утицајем на сведоке, саучеснике и прикриваче) и из чл. 191 ст. 2 тач. 4 ЗКП (тзв. узнемирење јавности које омета несметано вођење кривичног поступка).

Према томе, Устав СРЈ више не познаје основ за притварање из чл. 191 ст. 2 тач. 3 ЗКП — притварање због опасности да ће окривљени на слободи учинити ново кривично дело! Устав СРЈ дозвољава факултативно лишавање слободе само ако је то у циљу обезбеђења услова за несметано вођење кривичног поступка, а никако као меру за спречавање евентуалног даљег вршења кривичних дела. Спречавање грађана да врше кривична дела се више, по важећем Уставу СРЈ, не може вршити тако, што ће судови грађане лишавати слободе и држати у притвору. Ономогућавање грађана да врше крив. дела треба и мора да буде у домену неких других мера, пре свега превентивних, полицијских, инспекцијских и мера надзора, од стране оних органа који су дужни да обезбеђују и штите имовину и лица, да врше контролу пословања, саобраћаја итд.

Одредбе Устава Југославије се свакако *морају примењивати*. Од када је Устав СРЈ ступио на снагу (27. април 1992. г.) десетине грађана је лишено слободе противно Уставу на основу чл. 191 ст. 2 тач. 4 ЗКП, те држано у вишемесечном притвору, дакле, уз кршење основних слобода и права. То се чини по овом основу и надаље, иако је тај основ по Уставу *непознат и недозвољен*.

Одлучујући по уставној жалби, Савезни уставни суд је донео своју одлуку посл. бр. УЖ-37/94. од 28. 12. 94. г., којом је уставну жалбу одбацио. У образложењу стоји: „... Одредбама чл. 124 ст. 1 тач. 6 и чл. 128 Устава СРЈ, утврђено је, да Савезни уставни суд

¹ Проф. др Момчило Грубач, *Како до новој Закона о кривичном поступку СР Југославије*, „Гласник АКВ”, бр. 11, новембар, 1993.

одлучује о уставним жалбама због повреде појединачним актом и радњом слободе и права човека и грађанина утврђених уставом, када није обезбеђена друга правна заштита. Одредбама чл. 190—201 ЗКП прописан је поступак о одређивању притвора против окривљеног као и права окривљеног у току поступка. Савезни уставни суд, полазећи од ових одредби Устава СРЈ и ЗКП, налази да је против решења којим се одређује и продужава притвор обезбеђена правна заштита пред редовним судом, па је на основу чл. 29 ст. 2 Закона о Савезном уставном суду одлучио да уставну жалбу одбаци.”

Значи, Савезни уставни суд сматра да постоји могућност неке друге правне заштите код случајева противуставног притварања грађана и у ситуацијама кад постоји правноснажно решење редовног суда о одређивању или продужавању притвора и кад не постоји ни ванредни правни лек против таквих одлука које се косе са Уставом! Која би то друга правна заштита требала да буде, Савезни уставни суд не каже.

Очигледно је, друга правна заштита не постоји. Због тога је нејасно зашто је Савезни уставни суд заузео цитирани став у наведеној одлуци?!... Који ће то орган и у ком поступку заштитити зајемчену слободу и право грађанина, да не може бити лишен слободе противно уставу СРЈ?...

ГОДИШЊИЦЕ

Др Жељко Фајфрић
адвокат у Шиду

ПОВОДОМ 70 ГОДИНА ОД ПРВОГ КОНГРЕСА ПРАВНИКА КРАЉЕВИНЕ СХС*

У дане од 18. до 21. септембра 1925. године у Београду је одржан Први конгрес правника Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Конгресу је присуствовало (без Београђана) преко 900 правника из целе земље. Данас је равно 70 година како су правници из новоосноване државе одржали свој Први конгрес па би било сходно подсетити се како је то онда све изгледало.

Све је започело годину дана раније, 18. септембра 1924. године у Загребу, када је одржан Први због правника Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. На овом Збору је формиран Конгрес као стална институција правника у Краљевини СХС и тада је изгласан и Статут. За председника Конгреса је изабран Бока Несторовић. Било је предвиђено да се Конгрес састаје сваких годину дана и то у једноме од места у Краљевини СХС. У складу са правилима конгресни одбор заказао је да се Први конгрес одржи у Београду током септембра 1925. године.

Конгрес је трајао три дана, а започео је у петак (18. септембра) у 10,00 h у великој дворани Народне скупштине. Након свечаних говора у радном делу Конгреса прочитани су реферати на теме: Учешће лаичког елемента у кривичном правосудју, Да ли треба у грађанском поступку допустити неограничену употребу сведока?, Задружно право и сељачко наследно право, Изједначење женског потомства са мушким у питању наслеђа.

По подне првога дана депутација Конгреса, коју су сачињавала по три члана београдског, загребачког и љубљанског удружења, је

* Рад примљен: 3. V 1995.

положила венац на гроб незнаног јунака на Авали. Исто вече одржан је и банкет у дворанама „Касина” и „Париза”. Банкет се одржавао у две дворане јер је гостију било толико (1.200) да је једна дворана била мала.

Другог дана (19. септембар) Конгрес је радио у 4 секције. Након тога, по подне, организован је излет паробродом „Александар” по Сави и Дунаву. Навече је у Народном позоришту одржана свечана представа. Приказани су III чин Нушићеве трагедије „Наход”, III чин Веселиновићеве игре са певањем „Бидо” и балет из опере „Кармен”.

Последњи, трећи дан Конгреса (недеља, 20. септембра) био је свечани уз читање поздравних дописа, спомен-говора Његошу и на крају закључака по основу тема на којима су секције Конгреса радиле.

Сутрадан у рано јутро, возом је кренуло око 800 учесника Конгреса на излет у Аранђеловац где су свечано дочекани. Након поздравних говора сви су отишли до Тополе и Опленца, где се налази гробница Карађорђевића, и тамо положили венац на гроб краља Петра I.

Тако је завршен Први конгрес правника Краљевине СХС уз много веселја и излета, али и радног дела у којем су расправљана правна питања која су тада била актуелна. Данас, пуних 70 година од тога догађаја, нама остаје само да се присећамо тога догађаја и то читајући пожутела документа јер живих учесника овог Конгреса, на жалост, вероватно да и нема.

Др Карло Ковач: „НЕВИНО ОСУЂЕНИ”

(„Прометеј”, Нови Сад, 1994, стр. 304)

У издању новосадског „Прометеја” објављено је већ друго проширено и допуњено издање књиге др Карла Ковача *Невино осуђени*. Рецензенти су еминентни правници: др Никола Воргић, др Момчило Грубач и др Јожеф Салма.

Др Карла Ковача, познатог правника, професора и дугогодишњег уредника правне рубрике дневног листа *Magyar Szó* не треба посебно приказати читалачкој публици. Централна тема најновије књиге овог аутора, који је познат по својој великој теоријској спреми и практичном знању, је чак и у правничким круговима недовољно истражена и разјашњена тема: погрешне судске одлуке (заблуде), њихови узроци, правни и морални аспекти, као и људске судбине неправедно осуђених лица. Могли бисмо рећи да је то и вечита филозофска тема виности и невиности (већ се и у *Библији* спомињу случајеви како су због лажних оптужби невини људи страдали).

„Најпоштенији и најуваженији човек може да постане жртва правосуђа. Ви сте добар отац, добар супруг, частан грађанин и ходате високо уздигнуте главе, уверени да судијама своје земље немате да полажете никакав рачун. Ко би могао да вас оптужи за оно што нисте учинили и да вас прогласи за криминалца? — Варате се. Таква могућност постоји. Њено је име: судска заблуда.” Овај цитат, који је аутор преузео од Рене Флориоа је један од мотоа ове књиге.

Аутор у дванаест поглавља књиге, у којима кроз 162 просторно и временски међусобно ближих или удаљених правних случајева (кривичних дела, из области радних односа, стамбених питања) и судбину неоправдано осумњичених и осуђених, а касније рехабилитованих лица — описаних и за ширу читалачку публику на занимљив и интересантан начин — разматра ову тему.

Судске заблуде, ако не и често, оне се ипак дешавају. Према аутору, на сваких 4.000 пресуда отпада једна пресуда којом је осуђе-

но невино лице (међутим, бројни аутори сматрају да је број случајева у којима су невини људи осуђивани за оно што нису скривили далеко већи).

Дешавало се да због намерно или нехотично датих исказа сведока, погрешних стручних налаза, предрасуда или других разлога буду невини људи осуђени за оно што нису учинили, и тако постану жртве погрешних судских одлука. Само касније, тек пошто су издржали већину своје казне, или је над њима извршена смртна казна, испоставља се да су погрешно осуђени и да су постали жртве судске заблуде. Бројни такви случајеви су се догодили у прошлости, дешавају се, на жалост, и данас, па је вероватно да ће их бити и у будућности. Њима је посвећена ова књига.

Истина, кад тад, ипак изађе на видело (није случајна опаска аутора да је „пут до утврђивања истине често тежак и трновит“) и невино осуђена лица — у одређеним случајевима — добијају од друштва и сатисфакцију у виду јавног објављивања пресуда, којима се изриче њихова невиност, а друштво им плаћа и новчану надокнаду, у зависности од особености свакога случаја. Ако је, међутим, над невино осуђеним лицима извршена смртна казна, онда грешку коју почини друштво (суд, односно судија), није могуће исправити. У прошлости, на жалост, често су се дешавали овакви случајеви, који се у стручној терминологији на разним језицима називају „правним убиствима“.

Дужност је судија (судова) да настоје да донесу праведну и закониту одлуку. То суд може постићи само ако утврди истину, што често није ни лако, ни једноставно. Грешке у вредновању и оцењивању чињеница доводе до погрешних закључака, које опет доводе до неправилних и незаконитих пресуда, а тако и до судских заблуда. Како је, међутим, човекова слобода непроцењиво добро, њена вредност не може се новцем одредити, нити било каквим објективним средствима измерити. Ако је слобода повређена, то може да остави неизбрисиве трагове и ожиљке у људској психи. Зато је на месту став Ла Бријера да је „кажњени кривац опомена неваљалцима, а невино осуђени човек је проблем свих поштених људи“.

Аутор дели мишљење Laillera и Воновена да се „из анализа судских заблуда може извести закључак да им је основни узрок када судија на оптужбу не гледа као на једну хипотезу која треба да се верификује, него као на теорему која треба да се докаже“. Ако се, пак, вероватност и извесност поистовећује са сигурношћу и са истином, може доћи до нетачних закључака и до неправедне осуде, због чега страдају невини људи.

Поред изношења интересантних примера из домена невиних жртава судских заблуда, у овој књизи се настојало указати и на узроке због којих судске заблуде настају. У оцењивању виности и невиности, аутор стоји на становишту да треба створити такав правни поредак у којем ће се остварити начело да „ниједан невини не буде осуђен, али да ниједан кривац не избегне заслужену казну“.

Ово је циљ коме цивилизовано друштво треба да тежи, то је идеал који треба да се достигне.

Жеља аутора је, ако смемо тако да закључујемо, да његови редови послуже као подстицај доцнијим истраживањима у овој области, те да тиме допринесе да се до судских заблуда, иако се у потпуности не могу избећи, дође што је могуће ређе.

Књига др Карла Ковача може да буде корисна литература првенствено правницима, како почетницима, тако и практичарима, али може да представља узбудљиво штиво и за ширу читалачку публику. Свакоме за наук, опомену и размишљање.

Мр Анђал Бозоки
адвокат у Новом Саду

**ТРАЈАЊЕ АУТОРСКОГ ПРАВА
И РОК ЗАСТАРЕЛОСТИ
ПОТРАЖИВАЊА**

(Члан 34. Закона о ауторском праву)

Трајање ауторског имовинског права ваља разликовати од рокова застарелости потраживања из уговора о коришћењу ауторског дела.

Из образложења:

Законом о ауторском праву одређена је дужина трајања појединих врста ауторских права. Тако је чланом 34. тог закона прописано да ауторско имовинско право на дело примењене уметности траје 25 година од објављивања. Овде је реч о општем року трајања поменутог ауторског права, у оквиру кога се свако појединачно потраживање из одређеног уговора јавља као облигационо право које застарева у роковима предвиђеним Законом о облигационим односима.

(Врховни суд Србије, Гж. 268/93. од 23. фебруара 1994)

„ПРАВО ПОКАЈАЊА”

(Члан 30. Закона о ауторском праву)

Допуна првобитне верзије мемоара није, сама за себе, довољна да се закључи да се аутор користио „правом покајања” и да је забранио издавање старе верзије.

Из образложења:

Закључак првостепеног суда да се аутор користио правом покајања када је

забранио издавање првобитне верзије мемоара, заснива се само на чињеници да је написао нову верзију мемоара којом је допуњена ранија. Коришћење права из члана 30. Закона о ауторском праву, условљено је обавезом аутора да о томе обавести корисника, односно сопственика дела, што мора бити учињено сасвим одређено, на изричит начин, без икакве сумње у погледу воље аутора да забрањује објављивање првобитне верзије дела.

(Врховни суд Србије, Гж. 186/93. од 15. јануара 1994)

**ЗАШТИТА АУТОРСКИХ
МОРАЛНИХ ПРАВА**

(Чланови 26. и 52. Закона
о ауторском праву)

Морална права аутора, односно његовог наследника везана су за личност па не могу прећи на другог уговором о искоришћавању односно преносу искоришћавања ауторског дела.

Право на накнаду нематеријалне штете настале повредом ауторских моралних права прелази на наследнике и кад у моменту смрти аутора није утврђено правноснажном одлуком или писменим споразумом.

Из образложења:

Према члану 5. став 1. Закона о ауторском праву, превод књижевног дела заштићен је као изворно дело. Пошто, по члану 26. поменутог закона, ауторско право садржи материјалноправна и лич-

ноправна овлашћења, преводилац књижевног дела (као и писац) ужива заштиту имовинских и моралних ауторских права.

У овом случају предмет заштите је превод књиге Фридриха Ничеа *Воља и моћ*, коју је 1937. године издао Геца Кон у оквиру филозофске библиотеке „Кариатиде“. Аутор превода је др Душан Стојановић а тужбу је поднео његов син. У својству наследника, преко пуномоћника Ауторске агенције за Републику Србију.

Предмет тужбеног захтева је заштита ауторских моралних права. Та права су вечна јер, по члану 87. Закона о ауторском праву, трају и по престанку ауторских имовинских права која се по члану 82. став 1. поменутог Закона гасе 50 година после смрти аутора. Морална права су везана за личност аутора, односно његовог наследника и не могу се уговором преносити на другог. Зато је без утицаја на легитимацију тужиоца у овом спору уговор који је он закључио са ИРО „Просвета“ 22. новембра 1989. године. Овим уговором тужилац је, у смислу члана 52. Закона о ауторском праву, пренео имовинска права искоришћавања дела у пуном обиму, али се тиме није лишио, нити је могао да се лиши ауторских моралних права и њихове заштите. Та права су непреносива, што је, уосталом, изричито предвиђено и у члану 6. bis Бернске конвенције за заштиту књижевних и уметничких дела, коју је Југославија ратификовала 1971. године. С обзиром на то, неосновани су наводи жалбе да тужилац није активно легитимисан да захтева заштиту ауторских моралних права и накнаду штете по том основу.

Пошто је тужени без знања и дозволе тужиоца искористио превод др Душана Стојановића за своје фототипско издање Ничеове књиге *Воља и моћ*, не назначивши аутора превода, повредио је ауторска морална права преводиоца да буде признат и означен као аутор, у смислу члана 28. Закона о ауторском праву. Зато је првостепени суд, штитећи ово право поступио по члану 96. тач. 2 и 3 Закона о ауторском праву, када је одредио објав-

љивање пресуде о трошку туженог и забранио неовлашћено коришћење превода.

Побијена пресуда је правилна и у погледу накнаде нематеријалне штете. Ово правило предвиђа члан 95. Закона о ауторском праву а остварује се заједно са директном заштитом ауторских моралних права из члана 28. тог закона. Накнада је досуђена, као правична сатисфакција. У складу са чланом 200. Закона о облигационим односима, јер одговара значају повређеног добра и циљу накнаде а не погодује тежњама које су неспојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Околност што је аутор превода умро пре повреде права, не утиче на могућност остваривања накнаде нематеријалне штете, упркос члану 204. став 1. Закона о облигационим односима по коме потраживање накнаде нематеријалне штете прелази на наследнике само ако је признато правноснажном одлуком или писменим споразумом. Овај општи пропис се не примењује у заштити ауторских моралних права, јер га искључује посебна норма члана 87. Закона о ауторском праву, према коме ауторска морална права трају и по престанку ауторских имовинских права (која надживљују аутора само 50 година). Како и Бернска конвенција за заштиту књижевних и уметничких дела у члану 6. bis став 2. предвиђа да морална права аутора „остају на снази после његове смрти“ јасно је да потраживање накнаде нематеријалне штете настале повредом тих права, прелази на наследнике па је то право могао остварити и тужилац, без обзира што је право на накнаду материјалне штете остварила ИРО „Просвета“.

Према члану 200. став 1. Закона о облигационим односима накнада нематеријалне штете се досуђује независно од накнаде материјалне штете. Стога су неосновани наводи жалбе да накнадом због повреде ауторских моралних права тужилац жели да оствари накнаду имовинске штете.

(Врховни суд Србије, Рев. 87/94. од 1. септембра 1994)

**ЗАШТИТА АУТОРСКИХ
МОРАЛНИХ ПРАВА**
(Чланови 28. и 95. Закона
о ауторском праву)

Директна заштита ауторских моралних права остварује се заједно са заштитом тих права путем накнаде нематеријалне штете, тако да извинење аутору, односно објављена исправка не искључује могућност остваривања права на накнаду штете.

Из образложења:

Према члану 28. Закона о ауторском праву, ауторска морална права су: право аутора да буде признат и означен као творац дела, право аутора да се успротиви сваком деформисању, сакаћењу или другом мењању дела и право аутора да се успротиви свакој употреби дела која би вређала његову част и углед. Заштита ових права не огледа се само у накнадном означавању имена аутора и забрани понављања повреде, у смислу члана 98. Закона о ауторском праву, него и у праву на накнаду штете због повреде тих права, које се, према члану 95. поменутог закона, остварује кумулативно са директном заштитом. Отуда се у жалби неосновано наводи да тужилац не може остварити накнаду штете због повреде ауторских моралних права зато што је тужена ревија у наредном броју објавила напомену и исправку са извинењем тужиоцу и осталим ауторима чији су радови коришћени у писању репортаже. Објављивањем исправке, односно извинења не искључује, дакле, право на накнаду нематеријалне штете у смислу члана 200. Закона о облигационим односима у вези са чланом 95. Закона о ауторском праву.

(Врховни суд Србије, Гж. 89/94. од 1. септембра 1994)

**ОДГОВОРНОСТ СТАМБЕНЕ
ЗАДРУГЕ ЗА ПОВЕЋАЊЕ ЦЕНЕ
ПОСЛЕ ЗАПАДАЊА ИЗВОЂАЧА
РАДОВА У ДОЦЊУ**

У правном односу између стамбене задруге и њеног члана који је удружио средства у задругу ради изградње стана,

задругар нема положај наручиоца радова нити задруга положај извођача радова. Стога се на расправљање њихових имовинских односа не примењују одредбе Закона о облигационим односима којима је регулисано питање повећања цене после западања извођача радова у доцњу, него посебни прописи којима је регулисана област стамбеног задругарства.

Из образложења:

Тужилац је као задругар удружио код тужене стамбене задруге средства за изградњу стана. Стан је довршен по истеку уговореног рока услед чега је дошло до повећања уговорене цене. Тужилац је одбио да туженој стамбеној задрузи исплати разлику у цени и од ње тужбом тражи предају стана у посед, а тужена против тужбом тражи раскид уговора са тужиоцем због неисплате коначно утврђене цене или обавезивање тужиоца на исплату разлике у цени за случај да захтев за раскид уговора не буде усвојен.

Одлучујући о истакнутим захтевима странака, нижестепени судови су стали на становиште да тужилац није дужан да исплати туженој разлику у цени која је настала после истека уговореног рока за довршетак изградње и због тога су тужбени захтев усвојили а противтужбени захтев одбили.

Јавни тужилац је против нижестепених пресуда подигао захтев за заштиту законитости налазећи да су нижестепени судови пошли од погрешне квалификације правног односа између странака и пропустили да утврде све одлучне чињенице за доношење правилне и законите одлуке о истакнутим захтевима странака.

Врховни суд Србије је уважаио захтев за заштиту законитости и укинуо нижестепене пресуде, налазећи да је погрешно правно становиште нижестепених судова да у правном односу странака тужилац има положај наручиоца радова, а тужена задруга положај извођача радова на спорном стану, из чега су извели погрешан

закључак да тужилац није дужан туженој да исплати разлику у цени за радове који су изведени после уговореног рока за завршетак грађње.

Правни однос између странака није настао на основу уговора о грађењу, него на основу тужиоачевог чланства код тужене стамбене задруге. Стога се на расправљање спора о имовинским правима и обавезама странака не примењују одредбе Закона о облигационим односима којима је регулисано питање повећања цене после западања извођача радова у доцњу, већ посебни прописи којима је регулисана област стамбеног задругарства, па тек уколико тим прописима није друкчије одређено, примењују се правила Закона о облигационим односима.

У време настанка правног односа између странака на снази је био Закон о стамбеним задругама (пречишћен текст Сл. гласник СРС бр. 8/77) и Статут тужене задруге донет на основу наведеног Закона. Према одредбама наведеног Закона кад стамбена задруга уговара изградњу стана за свог члана са трећим лицем као извођачем радова (чл. 5. ст. 1), онда она према извођачу радова иступа као инвеститор у своје име, а за рачун свог члана, дакле као налогопримац свог задругара, а не као извођач радова. У извршењу налога задруга је дужна да штити интересе свога задругара као налогодавца (чл. 751. ст. 1. 300), па је стога наведеним Законом о стамбеним задругама прописана обавеза задруге да средства која задругари удружују у задругу ради решавања својих стамбених потреба користи тако да њихову исплату врши само на основу доказа о степену изведених радова на стану (чл. 23. ст. 3). Удруженим средствима задругара стамбена задруга не послује на принципу стицања дохотка, него на принципу стварних трошкова (чл. 22. ст. 2), па је стога задругар дужан да задрузи исплати све трошкове које је имала поводом изградње његовог стана. Ова обавеза задругара је изричито прописана и у чл. 84. Статута тужене задруге који је тужилац

прихватио приликом учлањивања и стога ова одредба тужиоца обавезује и у случају да није изричито предвиђено уговором између странака (чл. 29. ст. 3. наведеног Закона о стамбеним задругама).

Доследно напред изнетом, за доношење правилне и законите одлуке у овој парници било је нужно да се утврди које износе и када је тужилац као задругар уплатио туженој задрузи, да ли је тужена задруга при коришћењу тужиоачевих средстава вршила исплату извођачу према степену изграђености грађевинског објекта у коме се налази спорни стан и, најзад, колико износе стварни трошкови тужене задруге за изградњу тужиоачевог стана. Уколико је задруга имала трошкове за изградњу тужиоачевог стана после западања извођача у доцњу са завршетком уговорених радова, било је потребно утврдити да ли разлог задоцњења лежи у тужиоачевим неблаговременим уплатама уговорених рата или у нецелисходном пословању тужене задруге тужиоачевим средствима, или, пак, разлози задоцњења леже у околностима које се нису могле предвидети у време закључења уговора између тужене стамбене задруге и извођача радова. Уколико би се разлози за задоцњење могли приписати искључиво у кривицу извођачу радова, тужена задруга не би могла да трпи штетне последице због тога ако је предузела све да би заштитила интересе свог задругара, јер она одговара само за избор извођача, а не и за његов рад (чл. 753. ст. 3.300).

За случај да се утврди постојање разлике између тужиоачевих уплата и стварних трошкова које је тужена задруга имала, а које у извршењу налога није могла предвидети, избећи или отклонити, при одлучивању о тужбеном захтеву за предају спорног стана мора се имати у виду правило истовременог испуњења обавеза чију примену странке уговором нису искључиле (чл. 122, 300), по коме тужена задруга не би била дужна да тужиоцу преда стан док јој он не исплати у потпуности стварне трошкове које је имала за његову изградњу. С друге стране, за одлу-

чивање о противтужбеном захтеву за раскид уговора између странака мора се имати у виду правило из чл. 131. Закона о облигационим односима, по коме тужена задруга не би имала право на раскид уговора уколико неисплаћена разлика представља незнатни део стварних трошкова за изградњу спорног стана.

Како због погрешне примене материјалног права све напред наведене одлучне

чињенице нису утврђене, Врховни суд је побијане нижестепене пресуде укинуо и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак.

(ПЈТ Гг-I-802/94. од 16. јуна 1994
ВСС Гзз-126/94. од 21. децембра 1994)

Изабрао и приредио
Милан Добросављев
адвокат у Новом Саду

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА одржане 01. 09. 1995. године

1. Скида се са дневног реда захтев за упис у Именик адвоката, Перишић Наде, дипл. правника из Кикинде, због непотпуне документације.

2. Застаје се са решавањем по захтеву за упис у Именик адвоката Касаповић Добривоја, дипл. правника из Бачког Јарка, применом чл. 12. Статута Адвокатске коморе Војводине, обзиром да је против именованог у току кривични поступак због кривичног дела надриписарства.

3. Видовић Златко, дипломирани правник, рођен 06. 07. 1959. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду, Ј. Станивуковића 18.

4. Сабо Чајкаш Магдолна, дипломирани правник, рођена 06. 11. 1950. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Браће Радића 38.

5. Станишић Тихомир, дипломирани правник, рођен 11. 07. 1936. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бановцима, Објекат 1Д, бр. 8/11.

6. Жарковић Данило, дипломирани правник, рођен 26. 01. 1955. године уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Паланци, Краља Петра Првог 9.

7. Булатовић Василије, дипломирани правник, рођен 12. 04. 1951. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Новосадска — Тржни центар.

8. Сабалош Роберт, дипломирани правник, рођен 04. 07. 1954. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Матка Вуковића 8.

9. Адамовић Драган, дипломирани правник, рођен 10. 02. 1930. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Кеј Радоја Дакића 5/3—16.

10. Латковић Манојло, дипломирани правник, рођен 15. 07. 1935. године, уписује се 16. 07. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Кеј 2. октобра 6б.

11. Табаковић Драго, дипломирани правник, рођен 05. 07. 1947. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Булевар Вељка Влаховића 14.

12. Дмитровић Гордана, дипломирани правник, рођена 04. 09. 1957. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Народног фронта 17.

13. Арсић Владимир, дипломирани правник, рођен 23. 05. 1948. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Гундулићева 10.

14. Милићев Живкица, дипломирани правник, рођена 18. 06. 1956. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Трг ЈНА бб — Пословни центар Мала варош.

15. Бујић Радован, дипломирани правник, рођен 03. 04. 1952. године, уписује се 01. 09. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Паланци, Дунавска 149.

16. Зекић Драгољуб, дипломирани правник, рођен 16. 08. 1935. године, уписује се 17. 08. 1995. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Цара Душана 1.

17. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Ђулибрк Бора, рођена 15. 10. 1968. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Димитриј Јове, адвоката у Новом Саду, дана 01. 09. 1995. године.

18. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Батало Љиљана, рођена 19. 05. 1967. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јовановић Р. Михајла, адвоката у Руми, дана 01. 09. 1995. године.

19. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Малешев Андреја, рођена 13. 02. 1970. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ђулум Владимира, адвоката у Сремским Карловцима, дана 06. 09. 1995. године.

20. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Смилковић Зоран, рођен 17. 03. 1958. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Халупа Андреје, адвоката у Алибунару, дана 01. 09. 1995. године.

21. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Јовановић Светлана, рођена 14. 08. 1965. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Глуваков Љиљане, адвоката у Панчеву, дана 01. 09. 1995. године.

22. Условно се уписује Карико Јосип, дипломирани правник, рођен 23. 01. 1948. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар Јована Дучића 22, са даном давања свечане изјаве.

23. Условно се уписује Вереш Јосип, дипломирани правник, рођен 01. 10. 1947. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Народног фронта 11, са даном давања свечане изјаве.

24. Условно се уписује Филиповић Љубица, дипломирани правник, рођена 02. 10. 1956. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Трг Светог Димитрија бб, са даном давања свечане изјаве.

25. Условно се уписује Пантовић Владимир, дипломирани правник, рођен 10. 05. 1952. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Алберта Томе 6, са даном давања свечане изјаве.

26. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Латковић Манојло, адвокат у Зрењанину, са даном 15. 07. 1995. године, због пензионисања.

27. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Зекић Драгољуб, адвокат у Зрењанину, са даном 16. 08. 1995. године, због пензионисања.

28. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Ердељи Илди-ко, адвокат у Молу, са даном 12. 07. 1995. године, на лични захтев. — Рушаи Иштван, адвокат у Молу, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Ердељи Илди-ко.

29. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Ђирић Срби-слав, адвокат у Озацима, са даном 01. 07. 1995. године, ради пензионисања. — Татомиров Клара, адвокат у Озацима, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Ђирић Србислава.

30. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Влаховић Софија, адвокат у Старој Пазови, са даном 01. 07. 1995. године, на лични захтев. — Дроњак Жикица, адвокат у Старој Пазови, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Влаховић Софије.

31. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Срдић Недељко, адвокат у Руми, са даном 31. 07. 1995. године, ради пензионисања. — Срдић Мира, адвокат у Руми, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Срдић Недељка.

32. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Хаџи Коста, адвокат у Новом Саду, са даном 30. 06. 1995. године, на лични захтев. — Томин Боровић, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Хаџи Косте.

33. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Попов Душан, адвокат у Новом Кнежевцу, са даном 27. 06. 1995. године, ради пензионисања. — Суботин Слободан, адвокат у Новом Кнежевцу, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Попов Душана.

34. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Јакшић Драган, адвокат у Пландишту, са даном 24. 07. 1995. године, ради заснивања радног односа. — Драга Василије, адвокат у Вршцу, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Јакшић Драгана.

35. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Гаврилов Станимир, адвокат у Панчеву, са даном 09. 08. 1995. године, услед смрти.

36. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Папал Јулијана, адвокат у Фекетићу, са даном 22. 08. 1995. године, на лични захтев. — Иванић Антал, адвокат у Бачкој Тополи, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Папал Јулијане.

37. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Дендић Биљана, адвокат у Новом Саду, са даном 01. 09. 1995. године, на лични захтев. — Удружена адвокатске канцеларија Сикимић Србана и Вулић Бранислава, адвоката у Новом Саду, одређује се за преузимаатеља адвокатске канцеларије Дендић Биљане.

38. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Трифковић Јадранка, адвокатски приправник у Зрењанину, на адвокатско-приправничкој вежби код Протић Драгана, адвоката у Зрењанину, са даном 16. 07. 1995. године.

39. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Павловић Гордана, адвокатски приправник у Шиду, на адвокатско-приправничкој вежби код Димитријевић Александра, адвоката у Шиду, са даном 26. 07. 1995. године.

40. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Лозић Небојша, адвокатски приправник у Старој Пазови, на адвокатско-приправничкој вежби код Вршка Јана, адвоката у Старој Пазови, са даном 30. 08. 1995. године.

41. Одбија се захтев за мировање адвокатске делатности Маљковић Јове, адвоката у Б. Брестовцу, обзиром да не испуњава услове из чл. 68. Статута Адвокатске коморе Војводине.

42. Узима се на знање да је Цицка Јано, адвокат у Ковачици, наставио са радом након привремене спречености, дана 21. 07. 1995. године. — Корновић Драгомир, адвокат у Ковачици, разрешава се дужности привременог заменика Цицка Јана.

43. Узима се на знање да је Габрић Пера, адвокат у Бурђину, наставио са радом након привремене спречености, дана 26. 08. 1995. године. — Вилон Марин, адвокат у Суботици, разрешава се дужности привременог заменика Габрић Пера.

44. Узима се на знање да је Будаков Оливера, адвокат у Новом Саду, привремено спречена да обавља адвокатску делатност почев од 15. 06. 1995. године. — Кркљуш Вулић Љубинка, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Будаков Оливери, адвокату у Новом Саду.

45. Узима се на знање да је Јовановић Неда, адвокат у Новом Саду, привремено спречена да обавља адвокатску делатност почев од 24. 08. 1995. године. — Провчи

Даринка, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Јовановић Неди, адвокату у Новом Саду.

46. Узима се на знање да је Малуцков Зорка, адвокат у Новом Саду, привремено спречена да обавља адвокатску делатност почев од 01. 09. 1995. године. — Босовић Виолета, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Малуцков Зорки, адвокату у Новом Саду.

47. Радојчић Лазар, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности преузиматеља адвокатске канцеларије Оташевић Јована. — Шокић Душанка, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије Оташевић Јована.

48. Узима се на знање да је Кркљуш Вулић Љубинка, адвокат у Новом Саду, променила презиме у Кркљуш.

49. Узима се на знање да су Црногорац Небојша и Жупунски Дарко, адвокати у Сремској Митровици, основали Заједничку адвокатску канцеларију са седиштем у Сремској Митровици, Вука Караџића 6, почев од 28. 07. 1995. године.

50. Узима се на знање да је Бајић Мирослав, адвокат у Сенти, иступио из Заједничке адвокатске канцеларије Борђевић Александра и Борђевић Зорана, адвоката у Сенти, дана 01. 09. 1995. године. — Адвокат Бајић Мирослав наставиће са радом на адреси Сента, Генерала Петра Драпшина 1, а Заједничка адвокатска канцеларија Борђевић Александра и Борђевић Зорана наставља са радом на досадашњој адреси.

51. Узима се на знање да је Милосављевић Славко, адвокат у Баваништу, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Панчево, Вршачка 12, почев од 01. 08. 1995. године.

52. Узима се на знање да је Суботин Слободан, адвокат у Чоки, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Кнежевац, Спасоја Стејића 4, почев од 01. 07. 1995. године.

53. Узима се на знање да је Миловић Драган, адвокат у Суботици, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Врбас, Блок Саве Ковачевића 5, почев од 01. 07. 1995.

54. Узима се на знање да је Радојчић Иван, адвокат у Фекетићу, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сад, Омладинска 12, почев од 15. 09. 1995.

55. Узима се на знање да је Гацурић Јанковић Милица, адвокат у Сремској Митровици, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Краља Петра Првог 51, почев од 01. 07. 1995.

56. Узима се на знање да је Стојанов Мирјана, адвокат у Ковину, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу ЈНА 3, почев од 21. 07. 1995.

57. Узима се на знање да је Спасојевић Иванчић Дејана, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Златне греде 29, почев од 01. 08. 1995.

58. Узима се на знање да је Петрић Љиљана, адвокат у Бачкој Тополи, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Раде Кончара 17, почев од 01. 07. 1995.

59. Узима се на знање да је Грујичић Драгоје, адвокат у Сремској Митровици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Трг Светог Димитрија 19/1, почев од 15. 08. 1995.

60. Узима се на знање да је Пернат Миљан, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Иве Лоле Рибара 1/а, почев од 14. 07. 1995.

61. Узима се на знање да је Соро Мирјана, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Бранимира Ђосића 10, почев од 03. 07. 1995.

62. Узима се на знање да је Есеш Валерија, адвокат у Ади, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Војвођанских бригада 27, почев од 30. 07. 1995.

63. Узима се на знање да је Томић Радмила, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Златне греде 29, почев од 10. 08. 1995.

64. Узима се на знање да је Габрић Пера, адвокат у Бурђину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Бориса Кидрича 7/а, почев од 25. 08. 1995.

65. Узима се на знање да је Шашић Милан, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Руђера Бошковића 1, почев од 31. 08. 1995.

66. Усвојена је Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката у Војводини, која ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”. — Нова Тарифа биће одштампана у посебном сепарату и достављена свим члановима АКВ.

67. Утврђује се чланарина према Адвокатској комори Војводине у износу од 20,00 динара, почев од 01. 09. 1995. године. — Неизмирене обавезе према АКВ до 01. 09. 1995. године обрачунаваће се према новоутврђеном износу чланарине, уколико се не измире закључно са 30. 09. 1995.

68. Одређује се привремена забрана вршења адвокатске делатности, због неизмирених материјалних обавеза према Адвокатској комори Војводине према:

1. Иванишевић Светозару, адвокату у Сечњу
2. Пашћановић Родољубу, адв. у Новом Саду
3. Јаковљевић Браниславу, адв. у Панчеву
4. Грчић Славку, адв. у Сомбору
5. Кеџман Душану, адв. у Апатину
6. Летић Смиљки, адв. у Новом Саду
7. Јакшић Томиславу, адв. у Новом Саду
8. Питејин Кристини, адв. у Жабљу
9. Стошић Драгану, адв. у Новом Саду
10. Грујић Милошу, адв. у Новом Саду
11. Торма Харију, адв. у Сомбору
12. Миковић Миодрагу, адв. у Новом Саду
13. Петровић Првославу, адв. у Руми
14. Сабо Михајлу, адв. у Куцури
15. Вишњић Владимиру, адв. у Новом Саду
16. Сич Андрашу, адв. у Мужљи
17. Терек Францишки, адв. у Палићу
18. Живановић Живану, адв. у С. Митровици
19. Туцаков Борбу, адв. у Новом Саду
20. Бабић Милану, адв. у Б. Паланци
21. Ђеран Анки, адв. у Руми

Привремена забрана почиње тећи од 01. 09. 1995. године.

69. Изабране су сталне Комисије Управног одбора АКВ у саставу:

1. КОМИСИЈА ЗА СТАТУТАРНА И НОРМАТИВНА АКТА

1. Бисалов Миодраг, Нови Сад, председник
2. Милић Владимир, Сремска Митровица, члан
3. Таминдић Владимир, Панчево, члан

2. КОМИСИЈА ЗА ПРОПИСЕ И ПРАВНУ ПРАКСУ

1. Миковић Милан, Панчево, председник
2. Корхеџ др Тамаш, Суботица, члан
3. Ђурчин Душан, Панчево, члан
4. Арсић Драган, Зрењанин, члан
5. Јожа Ласло, Суботица, члан

3. КОМИСИЈА ЗА ТАРИФУ

1. Матић Борбе, Зрењанин, председник
2. Михајловић Јован, Зрењанин, члан
3. Илић Милан, Зрењанин, члан

4. КОМИСИЈА ЗА БИБЛИОТЕКУ

1. Коларски Славко, Кикинда, председник
2. Лапатат Ливиус, Зрењанин, члан
3. Веселиновић Предраг, Нови Сад, члан
4. Николић Коста, Зрењанин, члан

5. КОМИСИЈА ЗА ПИТАЊА ПЕНЗИЈСКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА

1. Милић Томислав, Нови Сад, председник
2. Каћански Миливој, Нови Сад, члан
3. Поповић Драгутин, Кула, члан

6. КОМИСИЈА ЗА ДОДЕЛУ ПОВЕЉА И ПЛАКЕТА

1. Радојчић Лазар, Нови Сад, председник
2. Бошњак Бұра, Сомбор, члан
3. Дулић Ружа, Суботица, члан

7. КОМИСИЈА ЗА МЕЂУНАРОДНЕ ВЕЗЕ

1. Станивуковић Горан, Нови Сад, председник
2. Јовић Радивој, Нови Сад, члан
3. Варади Имре, Зрењанин, члан

8. КОМИСИЈА ЗА СУЗБИЈАЊЕ НАДРИПИСАРСТВА

1. Трухар Владимир, Сремска Митровица, председник
2. Миливојев Чупић Видосава, Нови Сад, члан
3. Јарковачки Драгослав, Панчево, члан
4. Радак Милан, Кикинда, члан
5. Орос Лајош, Суботица, члан
6. Терзић Дејан, Сомбор, члан

* * *

70. Кодекс професионалне етике адвоката, донет на Скупштини Адвокатске коморе Војводине 24. 06. 1995. године, објављен је у посебној публикацији Адвокатске коморе Војводине 19. 07. 1995. године, а на снагу је ступио 27. 07. 1995. године.

Уређивачки план за тематске бројеве „Гласника“ у 1995/96. години:
РАДНИ ОДНОСИ У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ (рок за предају радова 30. X 1995)
ВЕШТАЧЕЊА У СУДСКОМ ПОСТУПКУ (рок за предају радова 30. XI 1995)
КРИЗА ПРАВОСУЂА (рок за предају радова 15. XII 1995)

Уређивачки одбор „Гласника“ моли своје сараднике да текстове за објављивање опреме уважавајући следеће сугестије:

- име, презиме, звање и занимање аутора исписати у левом углу прве странице изнад наслова, у прилозима за рубрике „чланци“ и „расправе“, а за рубрику „прикази“ и остале рубрике, на крају текста;
- радове куцати на пуној хартији само са једне стране листа, са таквим проредом и рубом да на једној страни има око 28 редова са по 60 словних места у реду;
- обим радова не би требало да прелази за чланке 15 страница, за расправе 10 страница, а за приказе и остале прилоге 6 страница;
- речи које треба да буду штампане латиницом, подвући црвеним, а речи које треба да буду штампане курзивом подвући црним или плавим;
- фусноте сврстати по редним бројевима на крају текста, у истом прореду као текст, уз навођење података овим редом: име или иницијал имена и презиме аутора, назив дела или часописа, број књиге или тома (ако постоје), место издавања, година издавања (за часописе број и годиште), број странице (иза скраћенице стр.); ознаку *op. cit.* користити уместо назива дела и места и године издавања када се исто дело поново цитира на прескок, а ознаку *ibid.* када се исто дело цитира узастопно;
- радове треба потписати и уз њих приложити податке о адреси, броју телефона и броју жиро рачуна аутора;
- уз чланке је пожељно приложити апстракт на једном од светских језика који није дужи од половине једне куцане странице.

ГЛАСНИК АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 60,00 дин., за иностранство
40 USA долара (жиро-рачун број 45700-678-2-2047
са назнаком „за Гласник“)

Овај број закључен је 4. IX 1995. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: ГРАФИЧАР, Нови Сад

Штампа: ГРАФО-ОФСЕТ, Нови Сад

